

3/2021

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lukáš Boháček
lukas.bohacek@nsoud.cz, +420 541 593 137

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Anna Skrášková
anna.skraskova@nsoud.cz, +420 541 593 523

Jan Strya
jan.strya@nsoud.cz, +420 541 593 585

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**POSOUZENÍ SOULADU USTANOVENÍ ZÁKONA OMEZUJÍCÍHO
ÚSTAVNÍ PRÁVA A SVOBODY Z DŮVODU ŠÍŘENÍ NÁKAZY
COVID-19 S FRANCOUZSKOU ÚSTAVOU**
FRANCIE (STR. 4)

**O NÁVRHU PREZIDENTKY SLOVENSKÉ REPUBLIKY NA
PŘEZKOUMÁNÍ SOULADU PŘEDMĚTU REFERENDA S ÚSTAVOU**
SLOVENSKO (STR. 6)

**POZITIVNÍ ZÁVAZKY STÁTU V RÁMCI PRÁVA NA SOUKROMÝ
A RODINNÝ ŽIVOT V SOUVISLOSTI S POUŽITÍM
SOUKROMÉ KOMUNIKACE PARTNERA JAKOŽTO
DŮKAZU V CIVILNÍM ŘÍZENÍ DRUHÝM PARTNEREM**
M. P. (STR. 10)

**K POVINNOSTI POLITIKŮ KONTROLOVAT A MAZAT KOMENTÁŘE
PODNĚCUJÍCÍ K NENÁVISTI, JEŽ JSOU TŘETÍMI OSOBAMI
SDÍLENY NA JIMI SPRAVOVANÉ SOCIÁLNÍ SÍTI**
SANCHEZ (STR. 14)

**POSOUZENÍ SOULADU ZÁKAZU NOŠENÍ VIDITELNÉ FORMY
VYJÁDRĚNÍ NÁBOŽENSKÉHO PŘESVĚDČENÍ
NA PRACOVÍŠTI S UNIJNÍM PRÁVEM**
WABE a MH Müller Handel (STR. 18)

**PROBLEMATIKA ODPOVĚDNOSTI PROVOZOVATELŮ PLATFORM
PRO SDÍLENÍ VIDEÍ ČI PRO UKLÁDÁNÍ A SDÍLENÍ
SOUBORŮ V PŘÍPADECH, KDY NA TĚCHTO PLATFORMÁCH
JEJICH UŽIVATELÉ NELEGÁLNĚ ZVEŘEJŇUJÍ DÍLA
CHRÁNĚNÁ AUTORSKÝM PRÁVEM**
Youtube a Cyando (STR. 25)

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

máme pro Vás letošní podzimní číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva. I tentokrát Vám nabízíme pravidelný přehled zajímavých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie a vnitrostátních vrcholných soudů.

K opatřením spojeným s pandemickou situací se vyjádřila kupř. francouzská Ústavní rada, která rozhodla o souladnosti vyžadování zdravotního průkazu a příslušných kontrolních povinností při vstupu na určitá místa či k určitým službám s Ústavou; opačně se pak vyjádřila v otázce předčasného skončení pracovního poměru na dobu určitou ve vztahu k povinnosti domácí izolace. Bez zajímavosti pak není ani např. rozhodnutí slovenského Ústavního soudu, jenž se zabíral otázkou ústavnosti referenda o zkrácení konkrétního volebního období Národní rady, přičemž dospěl k závěru o jeho rozporu s materiálním jádrem Ústavy.

K zajímavým rozhodnutím v nedávné době dospěl i Evropský soud pro lidská práva. V tomto směru stojí za zmínku např. rozsudek ve věci *M. P. proti Portugalsku*, kde se vyslovil k pozitivním závazkům státu v rámci práva na soukromý a rodinný život v souvislosti s použitím soukromé komunikace partnera jakožto důkazu v civilním řízení druhým partnerem. Mezi řadou jiných nepochybně zaujme i rozsudek ve věci *Sanchez proti Francii*, týkající se povinnosti politiků kontrolovat a mazat komentáře podněcující k nenávisti, jež jsou třetími osobami sdíleny na jimi spravovaném účtu na sociální síti.

Stranou naší pozornosti nezůstala ani rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Např. rozsudek ve věci *WABE a MH Müller Handel*, kde byl posuzován soulad zákazu nošení viditelné formy vyjádření náboženského přesvědčení na pracovišti s unijním právem; takovýto zákaz může dle Soudního dvora být odůvodněn skutečnou potřebou zaměstnavatele prezentovat se vůči zákazníkům neutrálním způsobem nebo předcházet společenským konfliktům. V neposlední řadě pak mezi řadou jiných stojí za pozornost např. rozsudek ve spojených věcech *Youtube a Cyando*, kde se Soudní dvůr zaměřil na problematiku odpovědnosti provozovatelů platform pro sdílení videí či pro ukládání a sdílení souborů v případech, kdy na těchto platformách jejich uživatelé nelegálně zveřejňují autorsky chráněná díla; mimo jiné rozhodl, že tyto provozovatele neprovádí sdělování veřejnosti, jestliže ke zpřístupnění obsahu nepřispějí víc než pouhým zpřístupněním dané platformy.

Věříme, že o pestrosti evropské rozhodovací praxe Vás přesvědčí též mnohé z dalších rozhodnutí, zařazených v tomto čísle Bulletinu.

Příjemné čtení Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zasílání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

- Francie: *Posouzení souladu ustanovení zákona omezujícího ústavní práva a svobody z důvodu šíření nákazy Covid-19 s francouzskou Ústavou* ... 4
- Slovensko: *O návrhu prezidentky Slovenské republiky na přezkoumání souladu předmětu referenda s Ústavou* ... 6
- Spojené království: *K souladu umístování osob mladších 18 let omezených na svobodě na samotku (do samovazby) s článkem 3 Evropské úmluvy o lidských právech* ... 8

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

- M. P.: *Pozitivní závazky státu v rámci práva na soukromý a rodinný život v souvislosti s použitím soukromé komunikace partnera jakožto důkazu v civilním řízení druhým partnerem* ... 10
- Polat: *Respektování náboženského vyznání a soukromého a rodinného života v souvislosti s provedením pitvy zesnulého příbuzného* ... 12
- Sanchez: *K povinnosti politiků kontrolovat a mazat komentáře podněcující k nenávisti, jež jsou třetími osobami sdíleny na jimi spravované sociální síti* ... 14
- Z. B.: *Právo na svobodu projevu a odsouzení stěžovatele za trestný čin velebení úmyslného usmrcení v souvislosti s darováním trika se slogany s teroristickými konotacemi tříletému dítěti, jež ho posléze mělo oblečeno v mateřské školce* ... 16

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

- WABE a MH Müller Handel: *Posouzení souladu zákaazu nošení viditelné formy vyjádření náboženského přesvědčení na pracovišti s unijním právem* ... 18
- Consorzio Italian Management: *K upřesnění povinnosti vnitrostátního soudu posledního stupně předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru* ... 20
- Vodafone: *Nulové tarify jsou v rozporu s nařízením o přístupu k otevřenému internetu* ... 22
- X. R.: *Dobu přestávky v práci, v rámci níž musí být pracovník téměř okamžitě připraven plnit pracovní úkoly, je třeba kvalifikovat jako pracovní dobu pro účely směrnice 2003/88* ... 23
- Youtube a Cyando: *Problematika odpovědnosti provozovatelů platforem pro sdílení videí či pro ukládání a sdílení souborů v případech, kdy na těchto platformách jejich uživatelé nelegálně zveřejňují díla chráněná autorským právem* ... 25

MONITORING LITERATUREY ... 28

JUDIKATURA VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: Ústavní rada

Rozhodnutí č. 2021-824 DC ze dne 5. 8. 2021

Posouzení souladu ustanovení zákona omezujícího ústavní práva a svobody z důvodu šíření nákazy Covid-19 s francouzskou Ústavou

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Ústavní rada dne 5. 8. 2021 ve věci č. 2021-824 DC rozhodla, že ustanovení, která podmiňovala vstup na určitá místa nebo k určitým službám předložením „zdravotního průkazu“, a ustanovení, která v této souvislosti provozovatelům dotčených míst nebo služeb ukládala kontrolní povinnosti, jsou v souladu s francouzskou Ústavou, jelikož dosáhla přiměřené rovnováhy mezi ústavněprávními požadavky na ochranu zdraví na straně jedné a na svobodu pohybu, ochranu soukromí a svobodu podnikání na straně druhé. Naopak ve vztahu k ustanovením, která umožňovala skončení pracovní smlouvy uzavřené na dobu určitou před skončením její platnosti, a ve vztahu k povinnosti domácí izolace v případě pozitivního testu na Covid-19 dospěla Ústavní rada ke závěru o jejich protiústavnosti.

Ústavní rada ve svém rozhodnutí ze dne 5. 8. 2021 posuzovala ustanovení zákona o řízení zdravotnické krize (dále jen „napadený zákon“), která napadla skupina poslanců Národního shromáždění a senátorů francouzského Senátu. Posouzení se týkalo čtyř otázek: 1) podmiňováním vstupu na určitá místa nebo k určitým službám předložením „zdravotního průkazu“, 2) kontrolních povinností obchodníků a sankcí, které jim hrozí v případě nedodržení těchto povinností, 3) ustanovení, dle kterých smlouva na dobu určitou nebo smlouva o přidělení zaměstnance, který nepředloží nezbytné doklady potřebné k získání „zdravotního průkazu“, může být z podnětu zaměstnavatele ukončena před uplynutím doby její platnosti, a nakonec 4) zákonné povinnosti domácí izolace, kterou mají osoby s pozitivním testem na přítomnost nákazy Covid-19.

Ve vztahu k prvnímu aspektu bylo namítáno zejména to, že napadený zákon podmiňuje vstup do obchodních domů, nákupních center a veřejné dopravy předložením „zdravotního průkazu“. Podle těchto ustanovení může předseda vlády podmínit přístup veřejnosti na určitá místa,

do určitých zařízení, k určitým službám nebo na některé události předložením buď výsledku negativního virologického testu, dokladu o očkování proti Covid-19 nebo osvědčení o překonání nákazy. V tomto ohledu se namítalo, že napadená ustanovení jsou nepřiměřená sledovanému cíli, což vede k zásahu do svobody pohybu, práva na soukromí a práva na kolektivní vyjadřování myšlenek a názorů chráněných Deklarací práv člověka a občana z roku 1789.

Ústavní rada úvodem připomněla, že je na zákonodárci, aby zajistil soulad ústavního cíle ochrany zdraví s respektováním Ústavou zaručených práv a svobod. Rovněž uvedla, že ustanovení, která mohou omezit přístup na určitá místa, zasahují do svobody pohybu a v rozsahu, v němž mohou omezit svobodu shromažďování, zasahují i do práva na kolektivní vyjadřování myšlenek a názorů.

Ústavní rada však i navzdory tomu shledala uvedené ustanovení v souladu s Ústavou. Zaprvé, poukázala na to, že zákonodárce se opíral o dostupné vědecké poznatky, podle kterých je riziko šíření nemoci Covid-19 značně sníženo mezi osobami, které byly očkovány, které nemoc překonaly nebo které absolvovaly testy s negativním výsledkem. Přijetím napadených ustanovení tak zákonodárce zamýšlel umožnit orgánům veřejné moci přijmout opatření k omezení šíření epidemie Covid-19, čímž sledoval ústavní cíl ochrany zdraví. Za druhé, tato opatření mohou být nařízena pouze na období od vstupu v platnost napadeného zákona do 15. 11. 2021, tj. v době, kdy zákonodárce usoudil, že existuje významné riziko šíření epidemie z důvodu výskytu nových nakažlivějších variant viru Covid-19. Za třetí, zákonodárce omezil použití uvedených opatření na místa zvýšeného rizika šíření viru a zároveň poskytl několik záruk pro jejich uplatňování. Například v případě využívání zdravotnických nebo sociálních služeb a zařízení vyhradil povinnost předložit „zdravotní průkaz“ pouze pro osoby doprovázející nebo navštěvující osoby přijaté

do těchto zařízení. Uvedená opatření, která se uplatňují pouze v naléhavých případech, tedy nemají za následek omezení přístupu k dané péči. Pokud jde o uplatnění uvedených opatření v obchodních domech a nákupních centrech, Ústavní rada připomněla, že v nich musí být zaručen přístup k základnímu zboží a službám, jakož i k dopravním prostředkům v rámci těchto center.

Za čtvrté, napadená ustanovení stanoví, že povinnosti uložené veřejnosti mohou být splněny předložením dokladu o očkování, výsledku negativního virologického testu nebo osvědčení o překonání nákazy. Tato ustanovení tedy v žádném případě nezavádějí povinné očkování. Kromě toho zákonodárce stanovil, že pro případy zdravotních kontraindikací bránící očkování bude dotčeným osobám vydán doklad, který bude možné předložit na místech, kde se bude vyžadovat předložení „zdravotního průkazu“. Nakonec, kontrolu jednoho z výše uvedených dokladů mohou provádět pouze pořádkové síly nebo provozovatelé dotčených míst, zařízení, služeb nebo událostí. Předložení těchto dokladů navíc probíhá formou, která neumožňuje zjistit „povahu drženého dokladu“, a je doprovázeno předložením dokladů totožnosti pouze v případě, že je vyžadují pořádkové síly.

Z uvedených důvodů proto Ústavní rada uzavřela, že napadená ustanovení zajišťují rovnováhu mezi výše uvedenými ústavními požadavky.

Druhý aspekt, který Ústavní rada posuzovala, se týkal kontrolních povinností uložených provozovatelům a obchodníkům. Podle předkladatelů došlo k zásahu do svobody podnikání tím, že napadený zákon vyžaduje, aby hospodářské subjekty kontrolovaly přístup do prostor, které provozují, což by vyžadovalo mobilizaci značných lidských a materiálních zdrojů. Namítána byla rovněž nepřiměřenost stanovených sankcí za porušení uvedených povinností.

Ústavní rada připomněla, že zákonodárce může omezit svobodu podnikání, pokud je to v souladu s ústavními požadavky nebo pokud je to odůvodněno obecným zájmem, a to za podmínky, že tím nedojde k nepřiměřenému zásahu v rámci sledovaného cíle. V této souvislosti Ústavní rada konstatovala, že došlo k podmínění vstupu na určitá místa, do určitých zařízení, k určitým službám nebo na určité události předložením „zdravotního průkazu“. Uvedenou podmínkou zákonodárce zamýšlel umožnit orgánům veřejné moci přijmout opatření, jejichž cílem je omezit šíření epidemie Covid-19 a zajistit účinnou kontrolu jejich dodržování. I v tomto případě tak zákonodárce sledoval ústavní cíl ochrany zdraví. Napadená ustanovení se rovněž omezují na požadavek, aby provozovatel místa nebo zařízení nebo osoba odpovědná za událost zkontrolovala, zda jeho zákazníci mají „zdravotní průkaz“ v papírové nebo digitální podobě. To sice může pro provozovatele znamenat další zátěž, ale ověření stavu každého klienta lze provést v krátkém čase. Napadenému ustanovení se zároveň výtýkalo nerespektování zásady přiměřenosti trestů vyplývajících z článku 8 Deklarace z roku 1789. Ústavní

rada v tomto ohledu uvedla, že pokud je porušení zaznamenáno více než třikrát během pětačtyřiceti dnů, může být dotčený provozovatel odsouzen k trestu odnětí svobody na jeden rok a může mu být uložena pokuta ve výši 9 000 EUR. Ústavní rada rozhodla, že vzhledem k povaze dotčeného jednání uložené tresty nejsou zjevně nepřiměřené.

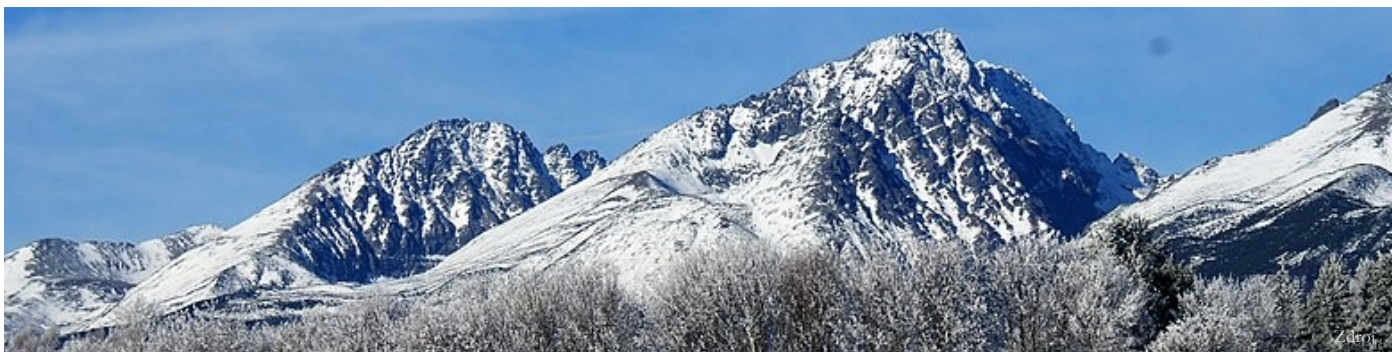
Ve vztahu k třetímu aspektu Ústavní rada připomněla, že dle článku 6 Deklarace z roku 1789 platí zásada rovnosti (před zákonem). Uvedená zásada nebrání zákonodárci upravit různé situace různými způsoby ani se od rovnosti odchýlit z důvodů obecného zájmu, pokud v obou případech rozdílné zacházení přímo souvisí se stanoveným cílem zákona. Ústavní rada v této souvislosti poukázala na přípravné práce k uvedenému zákonu (*travaux préparatoires*), z kterých vyplývá, že zákonodárce měl v úmyslu vyloučit možnost, že by nesplnění povinnosti předložit výše uvedené doklady, osvědčení a výsledky mohlo být skutečným a vážným důvodem pro propuštění zaměstnance, který uzavřel smlouvu na dobu neurčitou. Domnívá se, že zaměstnanci se smlouvou na dobu neurčitou a zaměstnanci se smlouvou na dobu určitou nebo smlouvou o přidělení se nacházejí v odlišných situacích. Zavedením povinnosti předložit „zdravotní průkaz“ pro zaměstnance však zákonodárce zamýšlel omezit šíření epidemie Covid-19. Všichni zaměstnanci, ať už mají smlouvu na dobu neurčitou, na dobu určitou nebo smlouvu o přidělení, jsou však vystaveni stejnému riziku nákazy nebo přenosu viru. Tím, že zákonodárce stanovil, že nepředložení „zdravotního průkazu“ je důvodem pro předčasné ukončení pouze smluv na dobu určitou nebo smluv o přidělení, zavedl rozdílné zacházení se zaměstnanci podle povahy jejich pracovních smluv, které nesouvisí se sledovaným cílem. Ústavní rada proto prohlásila uvedené ustanovení napadeného zákona protiústavním v rozsahu, který stanoví, že smlouva na dobu určitou nebo smlouva o přidělení zaměstnance, který nepředloží doklad, osvědčení nebo výsledek požadovaný k získání „zdravotního průkazu“, může být z podnětu zaměstnavatele ukončena před uplynutím doby její platnosti.

Ve vztahu k čtvrtému aspektu týkajícímu se povinnosti domácí izolace Ústavní rada nejprve uvedla, že osobní svobodu nelze omezovat způsobem, který by byl nadměrně přísný. Zásah do uvedené svobody musí být vhodný, nezbytný a přiměřený sledovaným cílům. V projednávaném případě musí být ve smyslu článku 9 napadeného zákona každá osoba, která měla pozitivní test na Covid-19, umístěna do domácí izolace na dobu deseti dnů, kterou není možné prodloužit. Uvedené platí do 15. 11. 2021 a výhradně za účelem boje proti šíření epidemie Covid-19. V této souvislosti je dotčené osobě uložen zákaz opustit místo svého pobytu pod hrozbou trestněprávní sankce. I přes výjimky v uplatňování izolace v době mezi 10. a 12. hodinou, v případech nouze nebo nezbytných přesunů, Ústavní rada uvedla, že uvedené představuje zásah do svobody pohybu. Uznala sice, že přijetím uvedených ustanovení sledoval zákonodárce ústavní cíl ochrany zdraví. Napadená ustanovení však stanoví, že osoba, která má pozitivní výsledek testu na přítomnost nákazy

Covid-19, musí být pod hrozbou trestní sankce umístěna do domácí izolace, aniž by byla posouzena její individuální situace. Ústavní rada se proto domnívá, že ačkoli dotčená osoba může požádat o úpravu podmínek domácí izolace *a posteriori* nebo požádat o své propuštění u soudce příslušného pro rozhodování ve věcech zbavení svobody a vazby, sporná ustanovení nezaručují, že jimi zavedené opatře-

ní je nezbytné, vhodné a přiměřené. Z tohoto důvodu proto Ústavní rada uvedená ustanovení článku 9 napadeného zákona prohlásila za protiústavní.

Ladislav Kováč

Slovensko: Ústavní soud

Nález ze dne 7. 7. 2021, sp. zn. PL. ÚS 7/2021

O návrhu prezidentky Slovenské republiky na přezkoumání souladu předmětu referenda s Ústavou

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Ústavní soud shledal, že předmět referenda s otázkou ve znění „Souhlasíte s tím, aby se VIII. volební období Národní rady Slovenské republiky zkrátilo tak, že se volby do Národní rady Slovenské republiky budou konat do 180 dní ode dne vyhlášení výsledků tohoto referenda?“ je v rozporu s Ústavou Slovenské republiky (čl. 1 odst. 1 a čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 73 odst. 1, čl. 81a, čl. 82 odst. 5, čl. 93 odst. 3), neboť za současné ústavněprávní úpravy by to narušilo její materiální jádro s ústavní intenzitou.

Prezidentka Slovenské republiky se obrátila na Ústavní soud za účelem ověření, zda je předmět referenda, kterým by se zasáhlo do délky volebního období, v souladu s Ústavou Slovenské republiky.

Ústavní soud dospěl k názoru, že nikoliv. Kromě jiného se vyslovil, že referendum má právní sílu ústavního zákona a jeho předmětem může být i změna Ústavy, což vychází též z rovnocennosti výkonu zákonodárné moci Národní radou a přímo občany. Ve svém nálezu připomněl předchozí judikaturu ohledně teorie materiálního jádra Ústavy [1]. Konstatoval, že změny Ústavy se mohou dotýkat materiálního jádra, avšak nemůžou toto jádro narušovat s ústavní intenzitou. Změna v tomto smyslu je tedy možná, nemůže však měnit charakter Slovenské republiky jako demokratického a právního státu.

Dále Ústavní soud zdůraznil princip generality (všeobecnosti) práva coby institucionálního a kompetenčního rámce ústavního systému. Akt zákonodárné moci, jenž by byl formálně přijat jako ústavní zákon, nelze považovat za pramen práva obsahující (ústavní) právní normy, pokud by jeho obsah odporoval požadavku na generalitu práva. Cílem dodržování principu generality práva je

ochrana principu dělby moci a vyloučení svévole při uplatňování veřejné moci. Jen respektováním tohoto principu lze zabránit tomu, aby zákonodárná moc v konkrétních případech zákonem upravila věc, která jinak spadá do pravomoci soudů či exekutivy, nebo *ad hoc* měnila poměry, které jsou výsledkem aplikace všeobecně platné a právně závazné mocenské regulace. Pokud by došlo k platnému přijetí výsledku sporného referenda, zkrátilo by se výlučně VIII. volební období Národní rady. Výsledek referenda by se tedy použil jenom v jednom případě, a tudíž by požadavek na generalitu práva nebyl respektován.

Posléze Ústavní soud zkoumal intenzitu zásahu do materiálního jádra. Platně přijatý výsledek referenda by Ústavu neměnil ani nedoplňoval, neboť čl. 73 odst. 1 Ústavy, který stanovuje počet poslanců Národní rady a délku volebního období, by byl nadále ponechán. Platnost dotčeného článku by byla jednorázově pozastavena. Zároveň by nebyl zaveden nový způsob předčasného ukončení volebního období. Ústava by tedy nebyla platně přijatým výsledkem referenda změněna nebo doplněna, nýbrž prolomena. Přijetí *ad hoc* ústavního zákona není úplně vyloučeno v případech, kdy je to Ústavou výslovně předpokládáno. V žádném z případů předpokládaných Ústavou však nejde o prolomení jejího článku pro konkrétní případ a přijetí sporného referenda není Ústavou výslovně předpokládáno.

Ústavní soud rovněž zdůraznil, že demokratický princip ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy je rovnocenný s principem právního státu. Realizace sporného referenda by však tuto rovnováhu narušila, neboť by bez legitimního důvodu plynoucího z Ústavy došlo k úplnému popření principu generality právních norem coby důležité součásti právního státu. Připuštěním možnosti prolomení Ústavy sporným referendem by mohlo dojít k vytvoření prostoru pro ob-

dobný postup v budoucnu, kdy by se výlučně v zájmu realizace principu suverenity lidu zcela popřel princip právního státu, čímž by se otevřela cesta k nežádoucím změnám. Stejným způsobem by totiž bylo možné referendem v konkrétním případě suspendovat pravomoc soudů, prezidenta Slovenské republiky nebo jiného státního orgánu a zpochybnit existenci základních právních jistot. Vzhledem k uvedenému předmět sporného referenda narušuje v ústavní intenzitě materiální jádro Ústavy a je v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy.

Ústavní soud se dále vyjádřil k souladu předmětu referenda s principem dělby moci. Upozornil na to, že výkon zákonodárné moci v obou jejích formách (přes Národní radu a občany prostřednictvím referenda) je výkon moci ustanovené, nikoliv ustavující. Zákonodárnou moc reguluje jednání subjektů práva ve všech abstraktně definovaných případech stejného druhu a neurčitého počtu. I když není možné plně se vyhnout individualizujícím obsahovým znakům, normativní právní akt nesmí zasáhnout do výkonu ústavně generované pravomoci orgánů veřejné moci, jež je výlučně vyhrazená individuálním právním aktům. Dělbá moci má své diferencované věcné zaměření a tomu odpovídající institucionální strukturu a osobitý způsob výkonu jednotlivých druhů moci z hlediska právních aktů, které na takový výkon slouží. Stejně jako není možné právním předpisem nebo referendem rozhodnout konkrétní věc, která patří do pravomoci soudů podle čl. 142 odst. 1 a 2 Ústavy, není možné zkrátit ústavou nepředpokládaným způsobem již plynoucí volební období. S následkem zkráceného období Národní rady Ústava počítá, avšak odlišným způsobem – rozpuštění Národní rady je vyhrazeno pouze prezidentu Slovenské republiky, který pro tento účel vydává individuální ústavněprávní akt při splnění hypotéz uvedených v čl. 102 odst. 1 písm. e) Ústavy. Mandát poslance může zaniknout rovněž uplynutím volebního období tak, jak je stanoveno v čl. 73 odst. 1 Ústavy a individuálně dle čl. 81a písm. b), c), e), a f) Ústa-

vy. Volební období je do budoucna možné zkrátit i normativně, a to změnou Ústavy – tedy zákonodárnou mocí v obou formách jejího výkonu – shodně pro všechna volební období tak, aby to odpovídalo principu pravidelného volebního období dle čl. 30 odst. 2 Ústavy. Překročení hranic pravomoci při výkonu ustanovené zákonodárné moci není principiálně přípustné ani u referenda, což plyne pro výkon veřejné moci obecně z čl. 2 odst. 2 Ústavy, dle kterého lze konat jen na základě a v mezích Ústavy a způsobem, jenž stanovuje zákon. I s ohledem na výše uvedenou argumentaci by rozhodováním v referendu o jednorázovém zkrácení konkrétního již plynoucího volebního období Národní rady došlo k nesouladu s čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 81a a čl. 82 odst. 5 Ústavy. Současně se jedná o nesoulad s ustanoveními, která v kontextu vztahů mezi jednotlivými druhy ustanovené státní moci, jejími institucemi a způsoby jejího výkonu představují součást materiálního jádra Ústavy.

Ústavní soud dále doplnil, že principům právního státu by neodporovala podpora výkonu přímé demokracie výslovnou ústavní úpravou možnosti uspořádat referendum o zkrácení již plynoucího volebního období. Totéž by platilo pro *ad hoc* rozhodnutí zákonodárné moci vykonávané skrze Národní radu, jež by bylo schopné takové zkrácení již probíhajícího volebního období vyvolat, pokud by Ústava byla doplněna a takovou možnost připustila. Bariéra materiálního jádra tedy ústavodárci nebrání změnit platnou a účinnou ústavní úpravu, pokud to považuje za potřebné a vhodné pro posílení demokracie.

Livia Ivánková

[1] Srov. Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 28. 10. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 24/2014, Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 7/2017 a nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. PL. ÚS 21/2014.

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek ze dne 9. 7. 2021, věc [2021] UKSC 28

K souladu umíst'ování osob mladších 18 let omezených na svobodě na samotku (do samovazby) s článkem 3 Evropské úmluvy o lidských právech

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království se v kontextu zákazu nelidského a ponižujícího zacházení zakotveného v čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech (dále „Úmluva“) zabýval otázkou, zda lze osobu mladší 18 let, jež je omezena na osobní svobodě, umístit na samotku (do samovazby). Konkrétně se věnoval dvěma otázkám: 1) zda je samovazba osob mladších 18 let sama o sobě v rozporu s čl. 3 Úmluvy, či alternativně, 2) zda je takové opatření vůči mladistvé osobě souladné s čl. 3 Úmluvy pouze tehdy, pokud existují „mimořádné okolnosti“, které činí přijetí takového opatření „striktně nezbytným“. Ve vztahu k oběma otázkám dospěl k zápornému závěru. Z judikatury ESLP totiž nevyplývá, že by umístění mladistvé osoby do samovazby bylo automaticky porušením čl. 3 Úmluvy, ani že by předpokladem pro soulad takového postupu s čl. 3 Úmluvy byla existence „mimořádných okolností“, které činí umístění osoby do samovazby „striktně nezbytným“. Není přitom úkolem Nejvyššího soudu předpokládat a předvídat takto významný věcný rozvoj rozhodovací činnosti ESLP.

Stěžovatel, A. B., se dopustil činů neslušného obnažování (*indecent exposure*) a sexuálního napadení (*sexual assault*). Jelikož měl v této době pouze 15 let a před soudem uznal, že se daných činů skutečně dopustil, byl umístěn do zařízení pro mladistvé pachatele.

V období od 10. 12. 2016 do 2. 2. 2017 byl A. B. zadržován v rámci specifického režimu samovazby, který mu neumožňoval opustit jeho celu po dobu, kdy jiné držené osoby mohly své cely opustit. A. B. mohl svoji celu opustit pouze v přítomnosti a za doprovodu tří příslušníků vězeňské ostrahy. Toto opatření mu bylo nejprve uloženo z důvodu ochrany členů vězeňské služby [1], později i s ohledem na zajištění jeho vlastní bezpečnosti. Po dobu umístění do samovazby A. B. neobdržel žádné vzdělání a neměl přístup do tělocvičny. Jeho společenský kontakt byl značně omezený. S ostatními osobami umístěnými do daného zařízení pro mladistvé neměl A. B. po tuto dobu žádný kontakt. Bylo mu nicméně umožněno setkání se s knězem a odborníky na ochranu duševního zdraví a sociální pomoc, jakož i několik her stolního tenisu s jedním z příslušníků ostrahy.

V únoru 2017 se A. B. obrátil na soud. Se svým návrhem byl částečně úspěšný, neboť Vrchní soud (*High Court*) rozhodl, že stát postupoval v jeho případě v rozporu s vnitrostátními pravidly týkajícími se zadržení mladistvých osob a porušil čl. 8 Úmluvy. Podle názoru Vrchního soudu však A. B. v období od 10. 12. 2016 do 2. 2. 2017 nebyl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení ve smyslu čl. 3 Úmluvy. Z toho důvodu A. B. podal proti rozhodnutí Vrchního soudu opravný prostředek k Nejvyššímu soudu. Předmětem přezkumu se přitom stala dvojice otázek: 1) zda je samovazba osob mladších 18 let automaticky v rozporu s čl. 3 Úmluvy, či alternativně, 2) zda je takové opatření vůči mladistvé osobě souladné s čl. 3 Úmluvy pouze tehdy, pokud existují „mimořádné okolnosti“, které činí jeho přijetí „striktně nezbytným“.

Nejvyšší soud, který rozhodl formou jediného společného stanoviska [2], nejprve připomněl, že pokud před vnitrostátními soudy vyvstane otázka spojená se základními právy, které Úmluva zaručuje, musí vnitrostátní soudy při svém rozhodování vycházet z judikatury ESLP [3]. Jestliže přitom existuje ustálená judikatura ESLP, musí ji vnitrostátní soudy v rámci svého rozhodování následovat; výjimkou by byla pouze situace, kdy existují mimořádné okolnosti odůvodňující přijetí jiného přístupu. K tomu však Nejvyšší soud doplnil, že to neznamená, že vnitrostátní soudy mohou – či dokonce mají – judikaturu ESLP dále věcně rozvádět. Cílem zákonodárce při přijetí zákona o lidských právech totiž bylo zajistit, aby práva zaručená vnitrostátním zákonem o lidských právech odpovídaly standardům, které plynou z Úmluvy a jichž se lze domoci před ESLP; cílem tedy nebylo přiznat vyšší lidskoprávní standard ochrany na vnitrostátní úrovni.

Nejvyšší soud následně přistoupil k posouzení uvedené dvojice sporných otázek. Vyšel z rozboru judikatury ESLP a uvedl, že z ní plyne konzistentní přístup při aplikaci čl. 3 Úmluvy, který zakotvuje zákaz nelidského či ponižujícího zacházení. V případech, kdy je vzneseno tvrzení o špatném zacházení, včetně věcí týkajících se samovazby dospělých osob a špatného zacházení se zadrženými dětmi a mladistvými, ESLP posuzuje, zda špatné zacházení v dané věci dosáhlo minimální úrovně závažnosti, která je

nezbytná pro uplatnění článku 3 Úmluvy. Minimální úroveň vyžadovaná Úmluvou není pevně stanovena, ale závisí na „všech okolnostech případu“. Relevantní je v tomto směru celá řada okolností a aspektů věci, včetně věku stěžovatele a délky trvání, účelu a účinků předmětného zacházení.

Nejvyšší soud nicméně na základě provedené analýzy dosavadní rozhodovací činnosti ESLP dospěl k závěru, že ESLP nedovodil žádný jednoznačný závěr, že umístění osoby mladší 18 let do samovazby znamená automaticky porušení čl. 3 Úmluvy. Není přitom úkolem Nejvyššího soudu odchylovat se od judikatury ESLP v tom směru, že by takové pravidlo sám vytvořil. Odchylení se od judikatury ESLP není odůvodněno ani obecnými komentáři (*general comments*) přijatými Výborem OSN pro práva dítěte, podle nichž je umístění osob mladších 18 let do samovazby absolutně zakázáno. Tyto výkladové komentáře totiž nejsou závazné, a to ani ve vztahu k Úmluvě o právech dítěte. ESLP by je proto při vlastním posouzení, zda z uvedeného důvodu je čl. 3 Úmluvy porušen, nepovažoval za rozhodující.

Ve vztahu k druhé vznesené námitce poté Nejvyšší soud nejprve připustil, že umístění jakékoli osoby do samovazby by mělo být považováno za výjimečné opatření, jehož nezbytnost by měla být odůvodněna určitými vážnými okolnostmi. Nezotožnil se však s argumentem stěžovatele, že pokud mimořádné okolnosti chybí, jedná se nutně o porušení čl. 3 Úmluvy. Z judikatury ESLP k tomuto článku totiž podle analýzy Nejvyššího soudu neplyne žádné zobecnitelné pravidlo, podle něhož by pro umístění osob mladších 18 let do samovazby byla nutně vyžadová-

na právě existence takových „mimořádných okolností“, které přijetí uvedeného opatření činí „striktně nezbytným“. Nejvyšší soud v tomto kontextu uvedl, že ačkoli ESLP může takový standard začít vyžadovat v budoucnu, dosud tak neučinil. Není přitom úkolem Nejvyššího soudu předpokládat a předvídat takto významný vývoj v rozhodovací činnosti ESLP při aplikaci Úmluvy.

Z uvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že obě právní námitky proti rozhodnutí Vrchního soudu, které A. B. před Nejvyšším soudem vznesl, nejsou důvodné. Článek 3 Úmluvy, jak je vykládán ESLP, totiž podle Nejvyššího soudu není automaticky porušen v případě, kdy je osoba mladší 18 let umístěna na samotku (do samovazby), ani z něj neplyne požadavek, aby přijetí takového opatření vůči osobě mladší 18 let bylo vzhledem k existujícím mimořádným okolnostem striktně nezbytné.

Lukáš Boháček

[1] U stěžovatele bylo zjištěno velké riziko, že může představovat nebezpečí pro své okolí. I pod neustálým dohledem se mu totiž podařilo spáchat některé činy jinak trestné, přičemž v minulosti zakládal požáry, projevoval nadměrně sexualizované chování a byl přistihován při přípravě zbraní.

[2] Stanovisko napsal předseda Nejvyššího soudu, Lord Reed. Všichni ostatní soudci z daného senátu vyslovili s tímto stanoviskem svůj souhlas.

[3] V Anglii a Walesu je Úmluva transponována do vnitrostátního práva prostřednictvím zákona o lidských právech z roku 1998 (*Human Rights Act 1998*).

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Rozsudek ze dne 7. 9. 2021 ve věci M. P. proti Portugalsku, č. 27516/14

Pozitivní závazky státu v rámci práva na soukromý a rodinný život v souvislosti s použitím soukromé komunikace partnera jakožto důkazu v civilním řízení druhým partnerem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva ve věci M. P. proti Portugalsku rozhodl, že za okolností věci portugalské orgány neporušily své pozitivní závazky plynoucí z čl. 8 Úmluvy, když manželé stěžovatelky v trestním řízení nepotrestaly za zveřejnění stěžovatelčiny soukromé korespondence ze seznamky v rozvodovém a opatrovnickém řízení, v němž tuto komunikaci použil jako důkaz.

Stěžovatelka, španělská státní příslušnice, zahájila ve Španělsku v roce 2011 civilní řízení na vydání předběžného opatření ve věcech péče o dítě za účelem podání návrhu na rozvod manželství. V reakci na to se stěžovatel obrátil na portugalské soudy mimo jiné s návrhem na navrácení dítě a později i s návrhem na rozvod. V rámci řízení předložil soukromé e-maily stěžovatelky, které si vyměnila s mužem ze seznamky. Manželé byli, po řízení o předběžné otázce vedeném před Soudním dvorem Evropské unie, nakonec rozvedeni španělským soudem. V roce 2012 podala stěžovatelka v Portugalsku trestní oznámení na svého manžela, neboť měl porušit listovní tajemství podle příslušných trestněprávních ustanovení, když zveřejnil informace, ke kterým se měl dostat bez jejího svolení. V tomto oznámení státní zastupitelství obeznámila s tím, že se bude domáhat náhrady škody a že hodlá využít institut tzv. asistenta, aby se mohla aktivně řízení účastnit. Asistenti mohou v Portugalsku například předkládat důkazy, podávat vlastní návrhy (*acusação*) a podávat odvolání proti rozhodnutím, které se jich týkají, i když tak neučinil státní zástupce.

Státní zastupitelství rozhodlo o zastavení řízení, neboť mělo kromě dalšího za prokázané, že stěžovatelka svému manželovi umožnila přístup ke sporným zprávám a použití dané korespondence nebylo v civilním řízení nepřiměřené. Dále uvedlo, že se nejedná o porušení listovního tajemství, neboť k přístupu došlo v době, kdy byli ještě manželé, a tudíž šlo předpokládat, že mezi nimi existovala dohoda o vzájemném přístupu ke korespondenci. Na-

vzdory další iniciativě ze strany stěžovatelky, v rámci které si nenárokovala náhradu škody, bylo řízení zastaveno i prvostupňovým soudem. Shledal zejména, že nebylo jasně prokázáno, jakým způsobem manžel získal přístup ke sporným e-mailům. K přístupu k soukromé korespondenci dále došlo v době, kdy byla stěžovatelka s obviněným v manželském svazku a manželé sdíleli svůj soukromý život, a tedy i korespondenci. Za daných okolností neměl vnitrostátní soud důvod domnívat se, že obviněný zamýšlel narušit soukromí stěžovatelky. Proti usnesení o zastavení trestního stíhání se stěžovatelka odvolala.

Odvolací soud považoval za prokázané, že manžel nejprve získal k e-mailu stěžovatelky přístup pomocí kombinace možných hesel. Poté, co stěžovatelku její manžel konfrontoval ohledně dotčených e-mailů, mu stěžovatelka umožnila plný přístup. Odvolací soud tedy shledal, že od tohoto okamžiku byly zprávy součástí soukromého života manželů, a nikoliv pouze soukromého života stěžovatelky. Co se týče použití korespondence v civilním řízení, uvedl odvolací soud, že dotčené skutečnosti byly součástí určitého společného morálního dědictví manželů, z čehož vyplývá konkludentní souhlas s použitím obsahu minimálně v rámci manželského vztahu a souvisejících záležitostí, do kterých spadá i rozvodové a opatrovnické řízení. Navíc z ničeho neplynul výslovný nebo implicitní nesouhlas s přístupem manžela stěžovatelky k heslu a obsahu zpráv, ke kterým mu naopak stěžovatelka umožnila přístup. Dále šlo o manželský pár, jedná se tedy o oblast, u které lze s přístupem presumovat minimálně tichý souhlas. Kromě dalšího odvolací soud též poznamenal, že nepříjemné pocity stěžovatelky z odhalení její komunikace se neliší od obdobně negativních pocitů při zveřejňování jiných informací v řízeních, ve kterých se posuzují skutečnosti z osobního a rodinného života. Nebylo tedy prokázáno, že stěžovatelka manželovi neposkytla souhlas ke zveřejnění.

Stěžovatelka před Soudem namítala porušení práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 Úmluvy, což spatřovala v tom, že portugalské soudy v trestním řízení nepo-

trestaly jejího manžela za sdílení její soukromé korespondence v civilním řízení. Soud v této souvislosti hodnotil, zda Portugalsko dostalo svým pozitivním závazkům, tedy primárně zda stávající právní rámec umožnil stěžovatelce uplatnit její právo na respektování soukromého života a zda obecné soudy v její věci vyvážily proti sobě stojící zájmy.

Co se týče právního rámce, Soud uvedl, že přístup ke korespondenci jednotlivce bez jeho svolení a další zveřejnění takto získaného obsahu je trestněprávně postižitelné. Poznámel, že v návaznosti na trestní oznámení stěžovatelky bylo zahájeno vyšetřování pro porušení listovního tajemství. Navíc bylo stěžovatelce umožněno aktivně participovat na trestním řízení prostřednictvím institutu tzv. asistenta. Zejména měla možnost předkládat důkazy a podat návrh na pokračování v řízení poté, co bylo státním zastupitelstvím zastaveno. Kromě toho mohla podat návrh na náhradu škody, což však neučinila, a tím se této možnosti vzdala. Z toho plyne, že cílem stěžovatelky bylo zejména uznání údajného porušení jejích práv. S ohledem na uvedené, stávající portugalský právní rámec poskytuje dostatečnou ochranu práva na respektování soukromého života a listovního tajemství.

Následně zbylo Soudu určit, zda byla nalezena spravedlivá rovnováha mezi dotčenými zájmy, a to právem stěžovatelky na respektování soukromého života a právem jejího manžela na hájení své věci (včetně předložení důkazů) přiměřeným způsobem za podmínek, které ho oproti stěžovatelce nestaví do méně výhodné pozice.

Pokud jde o úvahu vnitrostátních soudů ohledně společného přístupu manželů ke korespondenci, Soud připomněl konstatování odvolacího soudu, dle kterého stěžovatelka poskytla svému manželovi plný přístup k e-mailovým zprávám ze seznamky, a proto tyto zprávy tvořily součást soukromého života manželů. Úvahy vnitrostátních orgánů

ohledně udělení souhlasu stěžovatelkou jsou dle Soudu sporné, a to zejména s ohledem na konfliktní situaci, ve které udělení souhlasu proběhlo. Závěr, k němuž vnitrostátní soudy dospěly, však nebyl natolik svévolný, aby Soud nahradil posouzení vnitrostátních soudů jeho vlastním posouzením.

Pokud jde o předložení e-mailových zpráv v opatrovnickém řízení a v řízení o rozvodu manželství, Soud souhlasil s odvolacím soudem ohledně významu těchto zpráv pro civilní řízení, v němž měla být posouzena osobní situace manželů a rodiny. Zopakoval však, že v takové situaci musí být zásah do soukromého života zveřejněním dotčených informací omezen na nezbytně nutnou míru. V projednávané věci měl Soud za to, že dopady zveřejnění dotčených e-mailů na soukromý život stěžovatelky byly omezené: tyto zprávy byly zveřejněny pouze v občanskoprávním řízení a přístup veřejnosti ke spisům je v tomto typu řízení omezen. Kromě toho předmětné zprávy nebyly prakticky přezkoumány, neboť portugalský soud pro rodinné záležitosti se věcí nakonec meritorně nezabýval.

Portugalské orgány vyvážily protichůdné zájmy v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu. Navíc vzhledem k tomu, že se stěžovatelka vzdala práva na jakékoli nároky civilní povahy v rámci trestního řízení, zbývalo rozhodnout pouze o trestní odpovědnosti manžela, což je otázka, kterou Soud nemůže rozhodovat [1]. Portugalsko tak splnilo svůj pozitivní závazek chránit právo stěžovatelky na respektování jejího soukromého života a důvěrnost její korespondence. Z toho plyne, že k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

Livia Ivánková

[1] Rozsudek ze dne 4. 12. 2003 ve věci M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, §§ 167-168.

Zdroj

Rozsudek ze dne 20. 7. 2021 ve věci Polat proti Rakousku, č. 12886/16 Respektování náboženského vyznání a soukromého a rodinného života v souvislosti s provedením pitvy zesnulého příbuzného

Zdroj

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Čtvrtý senát Evropského soudu pro lidská práva (dále „Soud“) se zabýval stížností L. P. (dále „stěžovatelka“) týkající se porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 Úmluvy) a práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání (čl. 9 Úmluvy). Dospěl k závěru, že rakouské orgány spolu s personálem tamní veřejné nemocnice porušily uvedená stěžovatelčina práva, když jednak dostatečně nezvážíly stěžovatelčin zájem na pohřbení jejího dítěte v souladu s jejím náboženským přesvědčením, jednak stěžovatelce neposkytly potřebné informace o provedení pitvy jejího zemřelého dítěte, ačkoli tyto informace pro ni měly zvláštní význam vzhledem ke provedení pohřbu.

Stěžovatelka, státní příslušnice Rakouska, v roce 2006 otěhotněla. V rámci prenatalních vyšetření bylo zjištěno, že plod vykazuje příznaky „syndromu svařtělého břicha“ [1] a je možné, že se dítě vůbec nenarodí živé. Stěžovatelka byla následně lékařem upozorněna na případnou potřebu provést v takovém případě pitvu za účelem vyjasnění příčiny smrti a zhodnocení rizika výskytu téhož onemocnění u potomků jejich dětí. Stěžovatelka spolu se svým manželem takovou možnost odmítli z náboženských důvodů. Podle jejich muslimské víry bylo totiž třeba v rámci pohřbu provést rituální obřad, který vyžaduje nedotčenost ostatků zemřelého.

Poté, co předčasně narozené dítě stěžovatelky skutečně dva dny po narození zemřelo (na mozkovou hemoragii), stěžovatelka se svým manželem opět odmítli udělit souhlas k provedení pitvy. Primářem příslušného oddělení Oblastní nemocnice Feldkirch (*Landeskrankenhaus Feldkirch*, dále jen „nemocnice“) bylo však stěžovatelce sděleno, že pitva bude přesto provedena ke stanovení přesné příčiny smrti. V rámci pitvy následně došlo mimo jiné k vynětí a uchování prakticky všech vnitřních orgánů včetně močového ústrojí. Tělo bylo poté vyplněno vatou a předáno stěžovatelce. Ta tvrdila, že při předání již bylo tělo ustrojeno a nebylo tak možno zjistit rozsah provedení pitvy, přičemž stěžovatelka sama předpokládala, že pitva byla provedena pouze v malém rozsahu.

V průběhu rituálního pohřbívání ostatků dítěte v Turecku došlo ke zjištění skutečného rozsahu provedené pitvy, což především u stěžovatelky vyvolalo šok a vedlo k rozruchu mezi ostatními přítomnými hosty. V rituálním omytí navíc nebylo možno pokračovat kvůli odstranění pohlavních orgánů zemřelého dítěte, neboť průběh obřadu se liší v závislosti na pohlaví. Ostatky dítěte stěžovatelky tak musely být pohřbeny v sousední vesnici a bez tradičního obřadu, což vedlo ke vzniku dalších nákladů stěžovatelce a odporovalo její víře. Stěžovatelka posléze žádala nemocnici o vydání orgánů zemřelého dítěte, čemuž bylo vyhověno až po zásahu nemocničního ombudsmana, když nemocnice nejprve tvrdila, že k žádnému vynětí orgánů nedošlo.

Stěžovatelka se před civilním soudem domáhala po nemocnici náhrady újmy tvořené mimo jiné náklady na druhý pohřeb a duševními útrapami. Prvostupňový soud žalobě vyhověl s odůvodněním, že v daném případě scházel vědecký zájem na provedení pitvy, která tak sloužila pouze k „uspokojení zvědavosti“ lékařů ohledně specifického syndromu zemřelého dítěte. Toto rozhodnutí však bylo odvolacím soudem zrušeno.

V souladu s pokyny odvolacího soudu si následně prvostupňový soud vyžádal znalecké posudky k otázce nezbytnosti provedení pitvy, které se shodovaly na tom, že zde existovaly důvody pro provedení pitvy především v podobě potvrzení diagnózy syndromu svařtělého břicha a potřeby zhodnocení poskytnuté lékařské péče. Znalec Dr. L. pak konstatoval, že pitva byla provedena *lege artis*, a to včetně vynětí a uchování vnitřních orgánů. Prvostupňový soud však přesto žalobě stěžovatelky znovu vyhověl, když i přes existenci uvedených důvodů neshledal „vědecký zájem“ na provedení pitvy, což byla zákonná podmínka v případě, že k provedení pitvy není udělen souhlas pozůstalých příbuzných.

Toto rozhodnutí však znovu zrušil odvolací soud, který konstatoval, že prvostupňový soud dostatečně nezohlednil existující důvody k provedení pitvy a vyšel z chybné interpretace termínu „vědecký zájem“, který zahrnuje i potřebu přesného stanovení diagnózy zemřelého. Názor odvolacího soudu potvrdil i Nejvyšší soud, podle něhož nedosta-

tečně stanovená diagnóza představuje příklad veřejného a vědeckého zájmu na provedení pitvy. Povinnost informovat stěžovatelku o rozsahu provedené autopsie pak podle něj závisela na okolnostech konkrétního případu, v daném případě však nebyl způsob provedení pitvy nepředvídatelný, i když stěžovatelce v tomto ohledu nebyly poskytnuty detailní informace. Navíc podle Nejvyššího soudu nebylo možné předvídat, že neposkytnutí detailních informací o způsobu provedení pitvy povede k psychické újmě pozůstalých – naopak to může spíše ulehčit jejich břemenu. V úvahu pak má být vzat primárně stav ostatků při jejich předání pozůstalým, nikoli při pohřbívání, na čemž v posuzované věci nic nemohlo změnit ani její náboženské pozadí.

Stěžovatelka před Soudem jednak namítala porušení čl. 8 a 9 Úmluvy tím, že pitva jejího zemřelého dítěte byla provedena proti její vůli, jednak tvrdila, že porušení povinnosti nemocnice poskytnout informace o rozsahu provedené pitvy a o vyloučení orgánů zemřelého dítěte bylo v rozporu s čl. 8 Úmluvy. Stěžovatelkou dále tvrzené porušení práva na účinné opravné prostředky (čl. 13 Úmluvy) Soud ve světle svých zjištění k ostatním dvěma namítaným porušením Úmluvy nepovažoval za nutné posuzovat.

Pokud se týče prvního okruhu námitek, Soud se soustředil na posouzení proporcionality zásahu do práv stěžovatelky garantovaných čl. 8 a 9 Úmluvy (nezbytnost v demokratické společnosti), jelikož tento zásah byl stanoven zákonem o nemocnicích a léčebnách a sledoval legitimní cíl ochrany zdraví jiných. V rámci posouzení proporcionality se pak Soud v obecné rovině soustřeďuje na to, zda důvody předložené na podporu posuzovaných opatření byly relevantní a dostatečné. [2] Pojem *nezbytnosti* pak implikuje mimo jiné proporcionalitu zásahu vzhledem k legitimnímu cíli, jemuž slouží, přičemž musí být nalezena spravedlivá rovnováha mezi relevantními protichůdnými zájmy. [3] Při hodnocení nezbytnosti v demokratické společnosti hraje roli rovněž prostor pro uvážení ponechaný smluvním státním Úmluvy, který je v souvislosti s čl. 8 obecně užší, pokud je v sázce zvláště důležitý aspekt lidské existence, a naopak širší, pokud mezi smluvními státy neexistuje shoda na relativní důležitosti dotčeného zájmu [4] nebo pokud jde o konflikt individuálního a veřejného zájmu [5].

K poměrům projednávané věci pak Soud nejprve konstatoval, že podstatu posouzení zde tvoří otázka poměřování ochrany zdraví jiných osob prostřednictvím provedení pitvy a práv stěžovatelky garantovaných čl. 8 a 9 Úmluvy. Z tohoto hlediska shledal Soud porušení Úmluvy jednak již při rozhodování lékařů o tom, zda má být pitva provedena, jednak při následném přezkumu rakouských soudů. Soud především zdůraznil, že rakouský zákon o nemocnicích a léčebnách umožňoval provedení pitvy bez souhlasu pozůstalých, pouze pokud to bylo „nezbytné“ (mj.) k zajištění vědeckého nebo jiného veřejného zájmu. Tím byl zákonem ponechán určitý prostor pro uvážení potřeby provedení pitvy, v rámci něhož tak podle Soudu mělo být

provedeno poměřování v kolizi stojících zájmů. Především měl být zohledněn zájem stěžovatelky, aby s ostatky jejího zemřelého dítěte bylo zacházeno s respektem k pohřebním tradicím tvořícím součást její víry. Jak nemocnice, tak odvolací a Nejvyšší soud se ale podle Soudu dostatečně nezabývaly „nezbytností“ provedení pitvy ve světle stěžovatelčiných práv plynoucích z čl. 8 a 9 Úmluvy. Jelikož tedy vnitrostátní orgány nedosáhly spravedlivé rovnováhy mezi protichůdnými zájmy a dostatečně nevážíly stěžovatelčin zájem na pohřbení jejího dítěte v souladu s jejím náboženským přesvědčením, dovodil Soud porušení čl. 8 a 9 Úmluvy.

Druhý okruh námitek Soud posuzoval prizmatem pozitivních závazků státu plynoucích z čl. 8 Úmluvy. V této souvislosti nejprve konstatoval, že v Rakousku neexistoval odpovídající právní rámec poskytování informací příbuzným pozůstalého o provedení pitvy, což ovšem samo o sobě nepředstavovalo porušení Úmluvy. K opačnému závěru však dospěl v otázce praxe lékařů veřejné nemocnice, jejichž jednání lze z hlediska plnění pozitivních závazků připisovat smluvnímu státu Úmluvy. Stěžovatelka se v důsledku úmrtí svého dítěte nacházela ve značně choulostivé situaci, která vyžadovala obzvláště vysokou míru svědomitosti a uvážlivosti ze strany nemocničního personálu, [6] tím spíše když stěžovatelka nemocniční personál opakovaně upozorňovala na potřebu se zemřelým dítětem zacházet citlivě za účelem jeho pohřbení v souladu s tradicemi její víry.

Poskytnutí detailních informací o rozsahu pitvy pak pro stěžovatelku mělo zvláštní význam, což ve své argumentaci nezohlednil ani Nejvyšší soud (srov. výše). Nemocnice měla především povinnost informovat stěžovatelku o vyloučení vnitřních orgánů zemřelého dítěte, neboť se nejednalo o obecně známý postup provedení pitvy. Orgány dítěte byly navíc stěžovatelce vydány až po urgenci nemocničního ombudsmana. Na základě uvedeného Soud souhrnně konstatoval, že jednání nemocničního personálu postrádalo požadovanou uvážlivost a svědomitost, čímž došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

Jan Strya

[1] Syndrom sraštělého břicha je vzácným onemocněním charakterizovaným částečnou nebo úplnou absencí břišních svalů, deformacemi močových cest a oboustranným nesestoupením varlat do šourku.

[2] Srov. např. *Paradiso a Campanelli proti Itálii*, rozsudek velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, č. 25358/12 a tam citovanou judikaturu.

[3] Srov. např. *A, B and C proti Irsku*, rozsudek velkého senátu ze dne 16. 12. 2010, č. 25579/05.

[4] *Tamtéž*.

[5] Srov. např. *Evans proti Spojenému království*, rozsudek velkého senátu ze dne 10. 4. 2007, č. 6339/05.

[6] Srov. *Hadri-Vionnet proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 14. 2. 2008, č. 55525/00.

Zdroj

Rozsudek ze dne 2. 9. 2021 ve věci č. 45581/15, Sanchez proti Francii

K povinnosti politiků kontrolovat a mazat komentáře podněcující k nenávisti, jež jsou třetími osobami sdíleny na jimi spravované sociální síti

Záměr

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soud se zabýval trestním odsouzením a postihem kandidáta do Parlamentu za trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině obyvatel z důvodu jejich náboženského vyznání. Téhož se měl stěžovatel dopustit tím, že bezodkladně nepřistoupil ke smazání komentářů jiných osob podněcujících k nenávisti na jeho facebookovém účtu, který jím byl spravován a využíván v rámci předvolební kampaně. Soud dospěl k závěru, že předmětným trestním odsouzením nedošlo k porušení svobody projevu ve smyslu čl. 10 Úmluvy. Trestní odsouzení stěžovatele totiž bylo v daném případě založeno na relevantních a dostatečných důvodech týkajících se nedostatečné pozornosti a ochoty stěžovatele okamžitě reagovat, přičemž uložen byl stěžovateli peněžitý trest, jehož výše nelze považovat za nepřiměřenou; toto opatření státu tak lze podle Soudu považovat za nezbytné v demokratické společnosti.

Stěžovatel, mj. starosta města Beaucaire, kandidoval v roce 2011 do francouzského Parlamentu za Národní frontu. Dne 24. 10. 2011 zveřejnil na svém facebookovém profilu – který byl veřejně přístupný, spravovaný stěžovatelem a využívaný jím k jeho politické kampani – článek týkající se jeho politického oponenta F. P., jenž byl v té době poslancem Evropského parlamentu. Pod tento příspěvek přidaly dvě osoby, S. B. a L. R., několik komentářů namířených explicitně proti muslimům žijícím ve Francii, jež muslimskou komunitu spojovaly s pácháním trestné činnosti a nepokoji v městě Nîmes. S. B. svůj komentář následující den (25. 10. 2011) smazal na popud své známé L. T., která se cítila být komentářem osobně dotčena. Zbývající komentáře zůstaly na facebookovém profilu stěžovatele veřejně přístupné po dobu ještě přibližně šesti týdnů (do dne 6. 12. 2011). Ačkoli totiž dne 27. 10. 2011 zveřejnil stěžovatel na svém facebookovém účtu výzvu k tomu, aby ostatní uživatelé kontrolovali obsah svých komentářů sdílených na jeho profilu, s odkazem na svobodu projevu nicméně odmítl proti nenávistným komentářům sám zasáhnout a smazat je.

Dne 26. 10. 2011 podala L. T. na stěžovatele a autory komentářů trestní oznámení, jež vedlo k jejich trestnímu stíhání a následně obžalobě z důvodu spáchání trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině obyvatel z dů-

vodu jejich náboženského vyznání. Dne 28. 2. 2013 shledal trestní soud stěžovatele a autory komentářů vinnými z uvedeného trestného činu a uložil každému z nich peněžitý trest ve výši 4 000 EUR a povinnost nahradit L. T. způsobenou újmu ve výši 1 000 EUR. Odsuzující rozsudek byl následně potvrzen i odvolacím soudem, který však snížil výši peněžitého trestu na 3 000 EUR. Vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že dané komentáře, které stěžovatel odmítl odstranit ze svého veřejného facebookového profilu, podněcovaly k nenávisti vůči muslimské komunitě, kterou spokojovaly s trestnou činností. Tím, že stěžovatel učinil svůj facebookový profil veřejně dostupným, přitom podle jejich názoru převzal odpovědnost za nenávistný obsah tam sdílený.

Soud posuzoval uvedené trestní odsouzení a postih stěžovatele z hlediska možného zásahu do svobody projevu zaručené čl. 10 Úmluvy. Nejprve uvedl, že tolerance a úcta ke stejné důstojnosti všech lidských bytostí představují základy demokratické a pluralitní společnosti. Trestní postih proti projevům, které šíří, podporují nebo ospravedlňují nenávist založenou na nesnášenlivosti, lze proto považovat za nezbytný, pokud je přiměřený legitimnímu cíli, který sleduje, a tedy nezbytný v demokratické společnosti. To v kontextu voleb znamená, že ačkoli politické subjekty požívají široké míry svobody projevu, vyjádření, která jsou rasistická či xenofobní, přispívají k podněcování k nenávisti a nesnášenlivosti ve společnosti. Politici proto mají povinnost bojovat proti takto nesnášenlivému projevu, jak plyne z doporučení Výboru ministrů Rady Evropy R(97) 20 a závěrů Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti.

Soud následně přistoupil k posouzení předmětných komentářů. Připomněl závěry vnitrostátních soudů, že komentáře umístěné na facebookovém účtu stěžovatele byly jednoznačně protiprávní. To z důvodu, že používaly takové výrazy, které mohly podnítit nenávist a případné násilí vůči muslimské komunitě. Podle názoru Soudu jsou přitom uvedená rozhodnutí vnitrostátních soudů zcela opodstatněná. Výrazy, jež byly v komentářích využity, podle jeho názoru nenávist jednoznačně podněcovaly. Útoky v podobě urážek či pomluv směřujících vůči určité části společnosti a zasahující do důstojnosti jejich příslušníků

jsou navíc podle názoru Soudu dostatečné k tomu, aby vnitrostátní orgány proti takovým výrokům zakročily.

Následně se Soud zabýval trestní odpovědností stěžovatele za výroky zveřejněné třetími osobami na jím spravovaném veřejném účtu na Facebooku. V tomto kontextu Soud uznal, že předmětné komentáře byly vyjádřeny v rámci předvolební debaty, přičemž z judikatury Soudu plyne, že politickému projevu je přiznávána nejvyšší míra ochrany. To nicméně podle Soudu neznámá, že jakýkoli typ politického projevu je chráněn čl. 10 Úmluvy. Soud v tomto směru zopakoval, že komentáře vyjádřené v posuzovaném případě byly jednoznačně protiprávní, neboť podněcovaly k nenávisti vůči určité skupině osob. Stěžovatel přitom nebyl odsouzen a potrestán za svůj vlastní politický projev, nýbrž z toho důvodu, že bezodkladně nepřistoupil ke smazání komentářů jiných osob podněcujících k nenávisti na jeho facebookovém účtu, který jím byl spravován.

Vnitrostátní orgány přitom podle názoru Soudu správně při svém rozhodování vzaly v úvahu řadu různých faktorů. Stěžovatel předně provozoval svůj facebookový účet úmyslně jakožto účet veřejně přístupný, čímž ostatním osobám umožnil přidávat na něj vlastní komentáře. Z toho důvodu měl stěžovatel povinnost kontrolovat obsah, který byl na jeho účtu ostatními osobami sdílen. Jelikož se navíc jedna-

lo o účet užívaný v rámci politické kampaně, měl si být vědom, že může přilákat i takové komentáře, které budou politicky zaměřené. Z jeho postavení politika tudíž pro stěžovatele plynula ještě větší povinnost obezřetnosti. Tu však stěžovatel nenaplnil, když odmítl komentáře, jež byly jednoznačně protiprávní, bezodkladně smazat, čímž umožnil jejich zpřístupnění veřejnosti ještě po dobu šesti týdnů. K tomu Soud navíc podotkl, že rovněž osoby, které komentáře na jeho účtu zveřejnily, byly identifikovány a následně trestně stíhány a odsouzeny.

Z uvedených důvodů proto Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány založily svá rozhodnutí o trestní odpovědnosti stěžovatele, který bezodkladně nepřistoupil ke smazání nenávistných komentářů sdílených na jím spravovaném facebookovém profilu, na důvodech, které jsou pro účely čl. 10 Úmluvy relevantní a dostatečné. Ani samotný trestní postih, v daném případě peněžitý trest ve výši 3 000 EUR, poté nelze podle názoru Soudu považovat za nepřiměřený. S ohledem na prostor pro uvážení, který je smluvním státům Úmluvy poskytnut, proto nelze trestní postih stěžovatele považovat za nepřiměřený v demokratické společnosti. Soud proto uzavřel, že Francie čl. 10 Úmluvy v posuzovaném případě neporušila.

Lukáš Boháček

Zdroj

Rozsudek ze dne 2. 9. 2021 ve věci Z. B. proti Francii, č. 46883/15

Právo na svobodu projevu a odsouzení stěžovatele za trestný čin velebení úmyslného usmrcení v souvislosti s darováním trika se slogany s teroristickými konotacemi tříletému dítěti, jež ho posléze mělo oblečeno v mateřské školce

Záměr

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva shledal, že odsouzením stěžovatele za trestný čin velebení úmyslného usmrcení v souvislosti s darováním trika synovci stěžovatele s nápisy „Jsem bomba“ na jedné straně a „Džihád, narozen 11. září“ na druhé straně nedošlo k porušení čl. 10 Úmluvy, neboť zásah do svobody projevu stěžovatele nebyl nepřiměřený v demokratické společnosti, a tudíž ho lze považovat za nezbytný v demokratické společnosti.

Stěžovatel, francouzský státní příslušník, byl odsouzen za trestný čin velebení úmyslného usmrcení v souvislosti s darováním trika s nápisem „Jsem bomba/ bombastický“ (*Je suis une bombe!*) na jedné straně a nápisem „Džihád, narozený 11. září“ (*Jihad, né le 11 septembre*) na straně druhé svému tříletému synovci. V září 2012 mělo dítě triko oblečené v mateřské škole. Nápisu si všimla ředitelka školky a další dospělá osoba. Téhož dne ředitelka o věci informovala místní školský úřad a starostu obce. Starosta se po tomto podnětu obrátil na státní zastupitelství. Proti stěžovateli a matce dítěte bylo zahájeno trestní řízení. Prvostupňový soud oba zprostil obvinění mimo jiné s argumentací, že dítě mělo triko na sobě pouze jednou, po omezenou dobu, v omezeném prostoru a uvedené slogany upozorovaly pouze dvě osoby. Odvolací soud posléze naopak shledal stěžovatele a jeho sestru vinnými. Stěžovatele odsoudil k podmíněnému trestu odnětí svobody na dva měsíce a finančnímu trestu ve výši 4 000 EUR a jeho sestru k podmíněnému trestu odnětí svobody na jeden měsíc a peněžitému trestu 2 000 EUR. Po podání dalšího opravného prostředku ke Kasačnímu soudu se generální advokát vyjádřil tak, že zdůraznil kontext teroristických útoků ve Francii, zároveň ale připomněl, že je důležité se od tohoto kontextu odpoutat. Uvedl však, že odvolací soud v souvislosti s dotčenými slogany správně dospěl k závěru o spáchání trestného činu. Spojení křestního jména dítěte se slovem „bomba“ a datem jeho narození dle generálního advokáta znamenalo prezentovat usmrcení 3 000 lidí v příznivém, skoro již oslavném, světle. Zdůraznil dále emoce a napětí, jakož i nebezpečí pro společenský smír, které mohou zprávy spojující tragickou událost s důvodem pro oslavu představovat. Pokud jde o splnění

požadavku dotčeného trestného činu na veřejnost, poznamenal, že dané sdělení mohly vidět další osoby, neboť tříleté dítě potřebovalo k obléknutí a svléknutí asistenci. Urážlivé sdělení dále nespadlo pod „tvrdé jádro“ svobody projevu, přičemž vyjádřením propagujícím nenávist a násilí náleží pouze minimální míra ochrany. Na základě čl. 17 Úmluvy mohou dle něj být tato vyjádření vyloučena z ochrany čl. 10. Závěrem zdůraznil, že dotčené výroky nejsou součástí diskuse ve veřejném zájmu a připomněl též útok z předmětné doby, v důsledku kterého zahynuly i tři děti v židovské škole. Kasační soud potvrdil rozsudek odvolacího soudu ohledně viny a trestu stěžovatele a matky dítěte.

Stěžovatel před Soudem namítal porušení čl. 10 Úmluvy, tedy práva na svobodu projevu. Soud posuzoval, zda byl zásah do svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy nezbytný v demokratické společnosti. Připomněl, že ochrana čl. 10 se vztahuje nejen na projevy, které jsou vnímány příznivě nebo považovány za neškodné, ale rovněž na ty, které urážejí nebo znepokojují. Podmínka nezbytnosti vyslovená v čl. 10 odst. 2 předpokládá existenci naléhavé společenské potřeby. Obecně platí, že „nezbytnost“ zásahu do výkonu svobody projevu musí být přesvědčivě prokázána. Posouzení existence potřeby odůvodňující zásah do svobody projevu je pak především na vnitrostátních orgánech, které mají určitý prostor pro uvážení. Zároveň dané posouzení podléhá kontrolní pravomoci Soudu, který musí určit, zda bylo přiměřené sledovaným legitimním cílům a jeho odůvodnění je relevantní a dostatečné.

Soud dále konstatoval, že stěžovatel si vymyslel popisek, u něhož se spoléhal na polysémnní povahu slova „bomba“ ve francouzštině, jež může odkazovat na atraktivitu osoby, což spojil s údaji o totožnosti svého synovce. Stěžovatel přitom argumentoval, že předmětné slogany byly užity v humorném tónu. Soud v této souvislosti připomněl, že humorné projevy jsou chráněny čl. 10 Úmluvy, a to i v případech, když mají provokativní povahu bez ohledu na to, kdo je jejich autorem. Ačkoliv nelze takový projev hodnotit nebo cenzurovat pouze na základě toho, že může vzbuzovat negativní nebo rozhořčené reakce, nadále na něj dopadají limity stanovené čl. 10 Úmluvy. Právo na hu-

mor není neomezené a každý, kde se spoléhá na svobodu projevu, musí rovněž přijmout související povinnosti a odpovědnost. V této návaznosti Soud připomněl postoj odvolacího soudu, podle kterého sporná hesla v projednávané věci nelze chápat jako pouhý vtip, ale naopak jako projev, který odráží úmyslný záměr velebit trestné činy jejich prezentováním v pozitivním světle. Některé atributy dítěte jako je jeho křestní jméno, datum narození a použití slova „bomba“ sloužily jako záminka k propagaci úmyslného přivodění smrti, a to jednoznačným způsobem a prostřednictvím záměrného spojení výrazů odkazujících na předchozí užití násilí.

Dále Soud projev stěžovatele odlišil např. od politického projevu nebo od projevu ve veřejném zájmu, u kterého čl. 10 poskytuje pouze malý prostor pro omezení. V projednávané věci sporná tvrzení nespádala do rámce diskuse ve veřejném zájmu. Stěžovatel nakonec ani netvrdil, že by jeho cílem bylo vyvolání diskuse tohoto typu. Prostor státu pro uvážení byl z tohoto důvodu v projednávané věci širší. Posléze Soud konstatoval, že bere v úvahu okolnosti projednávané věci, a to zejména obtíže spojené s bojem proti terorismu, který je v demokratické společnosti věcí veřejného zájmu nejvyššího významu. Upozornil, že relativně nedávná událost může být natolik traumatizující, že po určitou dobu odůvodňuje větší omezení souvisejících projevů. Potřeba omezujících opatření se pak časem snižuje.

Soud si rovněž povšimnul, že generální advokát na jedné straně spojil skutkové okolnosti věci s teroristickými útoky ve Francii v době řízení a zároveň na druhé straně zdůraznil, že je důležité předmětnou věc odlišit od tohoto kontextu. Soud se s tímto náhledem ztotožnil. Zmíněný kontext, jakkoliv závažný, nemůže sám o sobě ospravedlnit zásah, o který se jedná v projednávané věci. Soud však zároveň nemůže ignorovat význam a váhu tohoto obecného kontextu pro projednávanou věc. Přímo od události z 11. 9. 2001 tehdy uplynulo více než 11 let, avšak jen několik měsíců před jednáním stěžovatele došlo k dalším teroristickým útokům, při kterých byly usmrceny tři děti ve škole. Vzhledem k teroristické ideologii, jež stála za oběma útoky, nelze mít za to, že by plynutí času mohlo zmírnit význam sdělení stěžovatele, k čemuž nemůže vést ani to, že stěžovatel nebyl spojen s žádnou teroristickou organizací a nehlásí se k teroristické ideologii.

Soud dále uvedl, že kromě obecného kontextu dotčené věci vnitrostátní orgány posoudily i konkrétní kontext, v němž byly slogany zveřejněny. Zdůraznil závěry odvolacího soudu týkající se jak instrumentalizace tříletého dítěte, které bylo nevědomým nositelem inkriminovaného sdělení, tak specifického prostoru, v němž bylo sdělení stěžovatele šířeno, tedy nejen na veřejném místě, ale též v prostorách školky, kde byly přítomné malé děti. Triko se spornými slogany nebylo přímo viditelné třetím osobám, ale bylo objeveno při oblékání dítěte dospělými osobami. Dále též nebylo zpřístupněno široké veřejnosti, jelikož bylo nošeno pouze v prostorách školy. Sdělení si tedy

mohly přečíst pouze dvě dospělé osoby. V této souvislosti Soud již v minulosti zdůraznil význam nízké míry veřejnosti při hodnocení přiměřenosti zásahu do výkonu svobody projevu. I když nemohl v tomto bodě spekulovat o přesné povaze záměru stěžovatele, Soud poznamenal, že stěžovatel nepopřel, že svého synovce výslovně požádal o to, aby si tričko vzal do školky, nebo že měl skutečně v úmyslu sdílet dané poselství. Naopak, prezentoval to jako humorné gesto.

Dle názoru Soudu si stěžovatel musel být vědom zvláštního ohlasu (nad rámec pouhé provokace), který vzbudí propagování takových hesel v prostorách školy po útocích, jež měly za následek usmrcení dětí v jiném školském zařízení a v kontextu prokázané hrozby terorismu. V této souvislosti vzal Soud na vědomí argumenty generálního advokáta ohledně emocí a napětí, které stěžovatelovo sdělení vyvolalo a jeho dopad na společenský smír. Připomněl, že vnitrostátní orgány jsou vzhledem ke svému přímému a nepřetržitému kontaktu se situací ve svých zemích v zásadě lépe vybaveny k posouzení nezbytnosti určitého omezení nebo trestu pro naplnění sledovaných legitimních cílů. Zároveň jsou schopny lépe pochopit a zhodnotit specifické společenské problémy v konkrétních komunitách a souvislostech. Z tohoto pohledu odvolacímu soudu umožnila znalost regionálních souvislostí, v nichž se odehrály skutkové okolnosti věci, posoudit nezbytnost odsouzení stěžovatele a uložení trestu.

Vzhledem k uvedenému Soud shledal, že vnitrostátní odvolací soud dbal při posuzování viny stěžovatele na hodnotící kritéria plynoucí z judikatury Soudu ohledně požadavků čl. 10 odst. 2 Úmluvy a zároveň vzal v potaz dotčené protichůdné zájmy. Kasační soud, který se opíral o stanovisko generálního advokáta, pak předmětné rozhodnutí potvrdil. Soud nenašel žádný vážný důvod pro nahrazení posouzení vnitrostátních posouzení svým vlastním. Důvody pro stěžovatelovo odsouzení dle něj byly za konkrétních okolností projednávané věci relevantní a dostatečné pro ospravedlnění předmětného zásahu, a v tomto smyslu naplnily požadavek na naléhavou společenskou potřebu. V dané souvislosti však Soud připomněl, že v těchto případech je důležité odůvodnění vnitrostátních soudů. Příznal přínos stanoviska generálního advokáta, avšak zároveň apeloval na podrobnější argumentaci ohledně čl. 10 Úmluvy přímo ze strany Kasačního soudu.

Soud nakonec připomněl, že při posuzování přiměřenosti zásahu do práva na svobodu projevu je nezbytné zohlednit povahu a závažnost uložených trestů. Uvedl, že vnitrostátní orgány musí být v rámci trestněprávní represe zdrženlivé. Za okolností věci však dospěl k závěru, že výše uloženého peněžitého trestu byla přiměřená. Navíc zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že bylo rozhodnuto o podmíněném výkonu trestu odnětí svobody, mohl Soud dospět k závěru, že trest nebyl nepřiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

Lívía Ivánková

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Rozsudek ze dne 15. 7. 2021 ve spojených věcech C-804/18 a C-341/19 WABE a MH Müller Handel

Posouzení souladu zákazu nošení viditelné formy vyjádření náboženského přesvědčení na pracovišti s unijním právem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 15. 7. 2021 ve spojených věcech C-804/18 a C-341/19 WABE a MH Müller Handel rozhodl, že zákaz nosit jakoukoli viditelnou formu vyjádření náboženského přesvědčení na pracovišti může být odůvodněn potřebou zaměstnavatele prezentovat se vůči zákazníkům neutrálním způsobem nebo předcházet společenským konfliktům. Toto odůvodnění však musí odpovídat skutečné potřebě zaměstnavatele a v rámci sladění dotčených práv a zájmů mohou vnitrostátní soudy zohlednit kontext vlastní jejich členskému státu a zejména vnitrostátní ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu svobody náboženského vyznání.

Soudní dvůr v projednávaných věcech posuzoval předběžné otázky dvou německých soudů týkající se podmínek, za kterých lze odůvodnit rozdílné zacházení nepřímo založené na náboženském vyznání nebo přesvědčení, vyplývající z interního pravidla soukromé právnické osoby. Případy se konkrétně týkají paní I. X. a M. J., které jsou zaměstnané ve společnostech založených podle německého práva, kdy první uvedená pracuje jako specializovaná vychovatelka a druhá jako asistentka prodeje a pokladní. Obě jmenované nosily na svých pracovištích muslimský šátek.

V prvním případě je zaměstnavatelem I. X. sdružení WABE, které v Německu provozuje řadu jeslí. V březnu 2018 přijalo sdružení WABE „Služební pokyn k dodržování zásady neutrality“, který má být uplatňován v jeho zařízeních, přičemž I. X. s ním byla seznámena dne 31. 5. téhož roku. Tento pokyn mimo jiné stanoví, že WABE „se nehlásí k žádnému náboženskému vyznání a (...) vítá rozmanitost náboženských vyznání a kultur. Pro zajištění individuálního a svobodného vývoje dětí v otázkách náboženského vyznání, (...) jsou zaměstnanci (...) povinni vůči rodičům, dětem a jiným třetím osobám přísně dodržovat zásadu neutrality“. Dne 1. 6. 2018 se I. X. dostavila na pracoviště s muslimským šátkem. Vzhledem k tomu, že odmítla šátek odložit, ředitelka zařízení ji dočasně uvolnila

z práce. Dne 4. 6. 2018 se I. X. opět dostavila na pracoviště s muslimským šátkem, načež byla opětovně vyzvána, aby s ohledem na zásadu neutrality svou práci v budoucnu vykonávala bez šátku. Vzhledem k tomu, že I. X. opět odmítla uvedený šátek odložit, byla poslána domů a dočasně uvolněna z práce. Sdružení WABE jí zároveň udělilo napomenutí. I. X. následně podala k pracovnímu soudu v Hamburku žalobu, kterou se domáhala, aby byla sdružení WABE uložena povinnost odstranit z jejího osobního spisu napomenutí týkající se nošení muslimského šátku.

Ve druhém případě je zaměstnavatelem M. J. společnost MH Müller Handels GmbH (dále jen „MH“). V situaci, kdy M. J. odmítla šátek na pracovišti odložit, byla nejprve přidělena na jiné pracovní místo, které jí umožňovalo uvedený šátek nosit. Později však byla poslána domů a bylo jí nařízeno, aby se dostavila na pracoviště bez nápadných a rozměrných symbolů vyjádření jakéhokoliv politického, filozofického nebo náboženského přesvědčení. M. J. podala k vnitrostátním soudům žalobu na určení neplatnosti pokynu, který jí dala společnost M. H., a na náhradu utrpěné škody. Na podporu své žaloby se M. J. dovolávala svobody náboženského vyznání chráněné základním zákonem a uvedla, že politika neutrality, kterou prosazuje společnost M. H., nemá vůči svobodě náboženského vyznání bezpodmínečnou přednost a musí podléhat posouzení přiměřenosti. Vzhledem k tomu, že M. J. měla před uvedenými soudy ve věci úspěch, podala společnost M. H. opravný prostředek ke Spolkovému pracovnímu soudu.

Oba soudy se v projednávaných věcech následně rozhodly požádat Soudní dvůr o výklad směrnice 2000/78 [1]. Soudnímu dvoru byla zejména položena otázka, zda interní pravidlo podniku, které zakazuje zaměstnancům nosit na pracovišti jakýkoli viditelný symbol politického, filozofického nebo náboženského přesvědčení, zakládá ve vztahu k zaměstnancům, kteří z důvodu náboženských pravidel dodržují určitá pravidla oblékání, přímou či nepřímou diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, za jakých podmínek může být případné rozdílné

zacházení nepřímo založené na náboženském vyznání nebo přesvědčení vyplývající z takového pravidla odůvodněno a které skutečnosti mají být zohledněny při přezkumu přiměřenosti takového rozdílného zacházení.

Soudní dvůr na prvním místě ve vztahu k společnosti WABE posuzoval, zda interní pravidlo podniku, které zakazuje zaměstnancům nosit na pracovišti jakýkoli viditelný symbol náboženského přesvědčení, zakládá ve vztahu k zaměstnancům, kteří z důvodu náboženských pravidel dodržují určitá pravidla oblékání, přímou diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, kterou směrnice 2000/78 zakazuje. Soudní dvůr k tomu uvedl, že nošení symbolů nebo oděvů k vyjádření náboženského vyznání nebo přesvědčení spadá pod „svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání“ ve smyslu článku 10 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie.

Soudní dvůr dále připomněl, že takové pravidlo nezakládá přímou diskriminaci, jelikož se vztahuje bez rozdílu na jakýkoli projev takového přesvědčení a se všemi zaměstnanci podniku zachází stejným způsobem, když jim obecným způsobem a bez rozdílu ukládá povinnost neutrálního oděvu a brání v nošení takovýchto symbolů. Podle Soudního dvora není tento závěr zpochybněn okolností, že někteří zaměstnanci dodržují náboženská pravidla, která vyžadují nošení určitého oděvu, a že takové pravidlo může následně způsobit zaměstnancům zvláštní nepříjemnosti. To podle Soudního dvora nemá vliv na závěr, že uvedené pravidlo, které vyjadřuje politiku náboženské neutrality zaměstnavatele, v zásadě nezavádí rozdílné zacházení se zaměstnanci na základě kritéria neoddělitelně spjatého s náboženským vyznáním nebo přesvědčením. V projednávaném případě bylo podle všeho dotčené pravidlo uplatňováno obecně a bez rozdílu, jelikož dotčený zaměstnavatel požádal také zaměstnankyni, která nosila křížek, aby jej odložila. Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že uvedené pravidlo nezakládá ve vztahu k zaměstnancům, kteří z důvodu náboženských předpisů dodržují určitá pravidla oblékání, přímou diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení, pokud je toto pravidlo uplatňováno obecně a bez rozdílu.

Soudní dvůr na druhém místě zkoumal, zda rozdílné zacházení nepřímo založené na náboženském vyznání nebo přesvědčení vyplývající z interního pravidla podniku, které zakazuje zaměstnancům nosit na pracovišti jakýkoliv viditelný symbol náboženského přesvědčení, může být odůvodněno vůči zaměstnavatele uplatňovat vůči svým zákazníkům nebo uživatelům politiku náboženské neutrality s cílem zohlednit jejich legitimní očekávání. Soudní dvůr připomněl, že čl. 2 odst. 2 písm. b) bod i) směrnice 2000/78 stanoví, že takové rozdílné zacházení je zakázáno, ledaže ustanovení, kritérium nebo praxe, z nichž vyplývá, jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné. Výše uvedený rozdíl v zacházení tedy nepředstavuje nepřímou diskriminaci ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/78, jestliže je objektivně odůvodněn legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné.

V tomto ohledu Soudní dvůr nejprve konstatoval, že vůči zaměstnavatele uplatňovat ve vztazích se zákazníky politiku politické, filozofické nebo náboženské neutrality lze považovat za legitimní cíl. Soudní dvůr nicméně upřesnil, že pouhá vůle nepostačuje k objektivnímu odůvodnění rozdílného zacházení nepřímo založeného na náboženském vyznání nebo přesvědčení, jelikož objektivní povaha takového odůvodnění může být konstatována pouze v případě skutečné potřeby tohoto zaměstnavatele. Relevantními skutečnostmi při určení takové potřeby jsou zejména práva a legitimní očekávání zákazníků nebo uživatelů; a konkrétněji v oblasti vzdělávání přání rodičů, aby se jejich dětem věnovaly osoby, které při kontaktu s nimi neprojevují své náboženské vyznání nebo přesvědčení. Při posouzení existence takové potřeby je obzvláště relevantní, aby zaměstnavatel prokázal, že v případě neexistence takové politiky neutrality by byla narušena jeho svoboda podnikání, jelikož vzhledem k povaze jeho činnosti nebo kontextu této činnosti by byl vystaven nepříznivým důsledkům.

Soudní dvůr dále upřesnil, že uvedené rozdílné zacházení musí být způsobilé zajistit řádné uplatňování uvedené politiky neutrality, což předpokládá, že tato politika je prováděna soudržným a systematickým způsobem. Zákaz nosit na pracovišti jakýkoliv viditelný symbol politického, filozofického nebo náboženského přesvědčení totiž musí být omezen na to, co je skutečně nezbytné s ohledem na skutečný rozsah a závažnost nepříznivých důsledků, kterým se zaměstnavatel snaží takovým zákazem zabránit.

Na třetím místě Soudní dvůr v souvislosti s věcí společnosti M. H. zkoumal, zda nepřímá diskriminace na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení vyplývající z interního pravidla podniku, které zakazuje nošení viditelných náboženských symbolů na pracovišti s cílem zajistit politiku neutrality, může být odůvodněna pouze tehdy, pokud se tento zákaz vztahuje na jakoukoliv viditelnou formu vyjádření takového přesvědčení, nebo zda lze připustit zákaz omezený na nošení nápadných a rozměrných symbolů, pokud je uplatňován soudržně a systematicky. V tomto ohledu zdůraznil, že takový omezený zákaz se může závažněji dotknout osob, které se hlásí k náboženským, filozofickým a nekonfesionálním směrům, které vyžadují nošení oděvu nebo nápadného rozměrného symbolu, jako je pokrývka hlavy. Pokud je tedy kritérium nošení nápadných rozměrných symbolů výše uvedených přesvědčení neoddělitelně spjata s jedním či několika určitými náboženskými vyznáními nebo přesvědčeními, bude mít zákaz nosit tyto symboly na základě takového kritéria za následek, že s některými zaměstnanci bude zacházeno méně příznivě než s jinými na základě jejich náboženského vyznání nebo přesvědčení. To se podle Soudního dvora rovná přímé diskriminaci, kterou nelze odůvodnit.

Pro případ, že by přímá diskriminace nebyla konstatována, Soudní dvůr poznamenal, že uvedené rozdílné zacházení, pokud ve skutečnosti znevýhodňuje osoby hlásící se k určitému náboženskému vyznání nebo přesvědčení, by zakládalo nepřímou diskriminaci. Ta může být odůvodněna pouze tehdy, pokud se zákaz vztahuje na jakoukoliv vidi-

telnou formu vyjádření náboženského, politického nebo filozofického přesvědčení. V tomto ohledu připomíná, že politika neutrality v rámci podniku může představovat legitimní cíl a musí odpovídat skutečné potřebě podniku, jako je předcházení společenským konfliktům nebo neutrální prezentace zaměstnavatele vůči zákazníkům, aby objektivně odůvodňovala rozdílné zacházení nepřímě založené na náboženském vyznání nebo přesvědčení. Aby přitom taková politika byla účinně uplatňována, nelze připustit žádný viditelný projev politického, filozofického nebo náboženského přesvědčení, jsou-li zaměstnanci v kontaktu se zákazníky nebo mezi sebou, jelikož nošení jakéhokoliv symbolu, i malého, ohrožuje způsobilost pravidla dosáhnout sledovaného cíle.

Nakonec Soudní dvůr posuzoval, zda vnitrostátní ustanovení na ochranu svobody náboženského vyznání mohou být v rámci přezkumu přiměřenosti rozdílného zacházení nepřímě založeného na náboženském vyznání nebo přesvědčení zohledněna jako příznivější ustanovení. V tomto směru odkázal na ustanovení čl. 8 odst. 1 směrnice 2000/78, které odkazuje na právní úpravu, která je příznivější pro ochranu zásady rovného zacházení než ustanovení směrnice. Tak je tomu například v případě vnitrostátních ustanovení, která stanoví pro odůvodnění rozdílného zacházení nepřímě založeného na náboženském vyznání přísnější požadavky než čl. 2 odst. 2 písm. b) bod i) uvedené směrnice.

V tomto ohledu zaprvé připomněl, že při přezkumu přiměřenosti – ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) bodu i) směrnice 2000/78 – omezení vyplývajícího z opatření, které má zajistit uplatňování politiky politické, filozofické a náboženské neutrality, je třeba zohlednit jednotlivá dotčená

práva a svobody. Vnitrostátním soudům následně přísluší, aby s ohledem na všechny skutečnosti vyplývající z předmětného spisu zohlednily existující zájmy a limitovaly omezení dotčených svobod na to, co je skutečně nezbytné. To umožňuje zajistit, že je-li dotčeno více základních práv a zásad zakotvených ve Smlouvách, je při posuzování dodržování zásady proporcionality zachován nezbytný soulad požadavků vážících se k ochraně jednotlivých dotčených práv a zásad a spravedlivá rovnováha mezi nimi. Zadruhé konstatoval, že vzhledem k tomu, že unijní normotvůrce ve směrnici 2000/78 sám neprovedl nezbytné sladění mezi svobodou myšlení, přesvědčení a náboženského vyznání a legitimními cíli, kterých se lze dovolávat jako odůvodnění nerovného zacházení, a ponechal toto sladění na členských státech a jejich soudech, umožnil zohlednit kontext vlastní každému členskému státu a přiznat každému z nich v rámci tohoto sladění prostor pro uvážení.

S ohledem na výše uvedené tak Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní předpisy na ochranu svobody náboženského vyznání mohou být v rámci přezkumu přiměřenosti rozdílného zacházení nepřímě založeného na náboženském vyznání nebo přesvědčení zohledněny jako příznivější ustanovení ve smyslu čl. 8 odst. 1 této směrnice.

Ladislav Kováč

[1] Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, která stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Rozsudek ze dne 6. 10. 2021 ve věci C-561/19, Consorzio Italian Management

K upřesnění povinnosti vnitrostátního soudu posledního stupně předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr zejména rozhodl, že vnitrostátní soud posledního stupně při posuzování otázky unijního práva, která je tak zřejmá, že nenechává prostor pro důvodné pochybnosti, musí – v kontextu zproštění se své povinnosti předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – otázku posuzovat z hlediska specifických rysů unijního práva, zvláštních obtíží, jež výklad unijního práva vyvolává, a rizika rozdílné rozhodovací praxe v rámci Unie. Kromě toho

se povinnosti předložit předběžnou otázku soud nezproští jen na základě toho, že v daném řízení již dříve žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložil, jestliže zde otázka výkladu unijního práva přetrvává.

Po skutkové stránce se v původním řízení jednalo o spor před italskými soudy týkající se změny dohodnuté výše odměny v rámci veřejné zakázky za poskytování úklidových služeb ve veřejných prostorách. Při řešení tohoto sporu se Státní rada, coby soud posledního stupně ve věci,

obrátila v roce 2017 na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, která mu byla v roce 2018 rozsudkem Soudního dvora zodpovězena. Strany sporu se na tentýž vnitrostátní soud nicméně obrátily opětovně s návrhem na předložení další předběžné otázky v téže věci.

Vnitrostátní soud se tak na Soudní dvůr obrátil podruhé s novou žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, jejíž podstatou především bylo, zda vnitrostátní soud posledního stupně musí Soudnímu dvoru předložit otázku týkající se výkladu unijního práva, jestliže je mu tato otázka účastníkem řízení položena až v pokročilé fázi řízení poté, co byla věc poprvé předložena k rozhodnutí, nebo pokud již byla v této věci podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Uvedená předběžná otázka dala Soudnímu dvoru příležitost ve složení velkého senátu upřesnit podmínky, za kterých mají vnitrostátní soudy povinnost předběžnou otázku předložit, resp. kdy se této povinnosti mohou zprostit. V tomto ohledu Soudní dvůr navázal na jedno ze svých „základních“ rozhodnutí, rozsudek ve věci *Cilfit* [1], ve kterém vymezil situace, kdy vnitrostátní soud posledního stupně povinnosti podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nepodléhá – tak je tomu v případě, kdy je otázka pro vyřešení sporu irelevantní, předmětné ustanovení unijního práva již bylo vyloženo Soudním dvorem nebo správný výklad unijního práva je tak zřejmý, že pro důvodné pochybnosti neopouští prostor.

V kontextu nyní projednávané věci Soudní dvůr v první řadě konstatoval, že skutečnost, že vnitrostátní soud již v určitém řízení předložil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru, jej sama o sobě nezavazuje povinností předložit předběžnou otázku novou (případně je k jejímu předložení důvod). Tedy skutečnost, že se vnitrostátní soud v téže věci již na Soudní dvůr s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce obrátil, nemá na povinnost podat předběžnou otázku vliv, pokud otázka týkající se výkladu unijního práva, jejíž zodpovězení je nezbytné pro vyřešení sporu, zůstává i po rozhodnutí Soudního dvora nezodpovězená.

Ke stávajícímu pojetí zřejmého výkladu unijního práva v určité věci, který nenechává prostor pro důvodné po-

chybnosti, Soudní dvůr zdůraznil, že je třeba jej posuzovat ve světle specifických rysů unijního práva, zvláštních obtíží, jež výklad unijního práva vyvolává, a rizika rozdílné rozhodovací praxe v rámci Unie. Tudíž nežli vnitrostátní soud dospěje k závěru, že zde není o výkladu unijního práva důvodná pochybnost, má povinnost přesvědčit se o tom, že by předmětná otázka byla stejně zřejmá rovněž pro ostatní unijní soudy, konkrétně jak pro vnitrostátní soudy členských států, tak pro Soudní dvůr.

Soudní dvůr zde nicméně zdůraznil, že samotná skutečnost, že ustanovení unijního práva může být vykládáno různými způsoby, nepostačuje k závěru, že je o správném výkladu tohoto ustanovení důvodná pochybnost. Na druhou stranu jestliže se vnitrostátní soud posledního stupně přesvědčí o výskytu odlišných směrů judikatury, ať již mezi soudy členského státu nebo mezi soudy různých členských států, týkajících se výkladu ustanovení unijního práva použitelného na spor v původním řízení, musí otázce existence důvodné pochybnosti o správném výkladu unijního práva věnovat zvláštní pozornost.

Současně Soudní dvůr konstatoval, že jestliže má vnitrostátní soud za to, že je povinnosti obrátit se na Soudní dvůr zbaven, musí důvod tohoto zbavení plynout rovněž z jeho odůvodnění. Jestliže pak na projednávanou věc povinnost předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v tomto smyslu nespadá, není zde povinnost ani v případě, že otázku výkladu stran unijního práva vznesl některý z účastníků řízení.

Mimoto přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, aby rozhodl, v jaké fázi řízení je třeba předběžnou otázku předložit. Soud posledního stupně se však může zdržet předložení předběžné otázky Soudnímu dvoru z důvodu nepřijatelnosti, která je vlastní řízení před tímto soudem. Platná vnitrostátní procesní pravidla nicméně musí respektovat zásady rovnocennosti a efektivity.

Jan Bena

[1] Rozsudek soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci *Cilfit* a ostatní.

Rozsudek ze dne 2. 9. 2021 ve věci C-854/19, Vodafone GmbH proti Spolkové republice Německo

Nulové tarify jsou v rozporu s nařízením o přístupu k otevřenému internetu

Úplné znění

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie rozhodoval o předběžných otázkách týkajících se slučitelnosti omezení roamingu v případě zvláštních tarifních variant s nařízením o roamingu [1] a prováděcím nařízením [2]. Shledal však, že tyto tarifní varianty odporují již obecným zásadám otevřenosti a neutrality internetu stanoveným v čl. 3 nařízení 2015/2120 [3], neboť tím, že na základě obchodních cílů do limitu základního paušálního tarifu nezapočítávají datový provoz partnerských aplikací, nedovoleně diskriminují a narušují datové provozy.

Spor v původním řízení se týkal bezplatných nebo zvýhodněných tarifů nabízených v Německu společností Vodafone vedle základního paušálního tarifu (dále jen „nulové tarify“). [4] Podstatou funkce těchto tarifů je, že objem dat spotřebovaný při využívání služeb (zejm. aplikací) partnerských podniků společnosti Vodafone se neodečítá od objemu dat obsaženého v základním paušálním tarifu. Německý regulační úřad (dále „Bundesnetzagentur“) [5] však shledal problematickým, že nulové tarify platily podle všeobecných obchodních podmínek pouze na území Německa a při užívání partnerských služeb v zahraničí se objem spotřebovávaných dat odečítal od objemu dat zahrnutých v základním paušálním tarifu. Zároveň si Vodafone vyhradil právo v případě nabízení služby Vodafone Pass i v ostatních členských státech omezit datový objem každého z nulových tarifů na 5 GB při jejich využívání v zahraničí.

Bundesnetzagentur shledala v červnu 2018 rozpor odečítání objemu mobilních dat spotřebovaného při využívání nulových tarifů v zahraničí od základního paušálního tarifu s čl. 6a ve spojení s čl. 2 odst. 2 písm. r) nařízení o roamingu. Rovněž konstatovala, že omezení užívání nulových tarifů v zahraničí datovým limitem 5 GB je v rozporu s čl. 6b odst. 1 nařízení o roamingu ve spojení s čl. 4 odst. 2 prováděcího nařízení. Rozhodnutím proto společnosti Vodafone zakázala používat dotčené tarifní varianty v rozsahu, v němž jsou v rozporu s uvedenými ustanoveními. Stížnost proti tomuto rozhodnutí Bundesnetzagentur zamítla, pročez se spol. Vodafone obrátila na správní soud v Kolíně nad Rýnem, jenž Soudnímu dvoru předložil

k posouzení několik otázek stran výkladu nařízení o roamingu a prováděcího nařízení.

Jak uvedl Soudní dvůr, podstatou těchto otázek je, zda články 6a a 6b nařízení o roamingu ve spojení s čl. 2 odst. 2 písm. m) tohoto nařízení, jakož i s čl. 4 odst. 2 prvním pododstavcem a čl. 2 odst. 2 písm. c) prováděcího nařízení brání omezení roamingu v případě užívání zvláštních tarifních variant (nulových tarifů). Soudní dvůr však na úvod konstatoval, že předpokladem posuzování uvedených otázek je vůbec zhodnocení slučitelnosti nulových tarifů s unijním právem, především se zásadami otevřenosti a neutrality internetu stanovenými v čl. 3 nařízení 2015/2120.

Podle Soudního dvora musí podle čl. 3 odst. 3 nařízení 2015/2120 (ve spojení s bodem 8 odůvodnění tohoto nařízení) poskytovatelé služeb přístupu k internetu především nakládat s veškerým provozem stejně, bez diskriminace, omezení nebo narušování, mimo jiné tedy bez ohledu na používané aplikace nebo služby. Zároveň však tentýž odstavec stanoví možnost poskytovatelů zavést opatření přiměřeného řízení provozu. Přiměřeným, respektive odůvodněným [6] řídicím opatřením je pak takové, které je transparentní, nediskriminační a přiměřené, současně není založeno na obchodních cílech, nýbrž na objektivně odlišných technických požadavcích určitých kategorií provozu, a konečně nesleduje obsah a je uplatňováno pouze po nezbytnou dobu. Pakliže zavedené opatření nespĺňuje uvedené požadavky, může být přesto podle čl. 3 nařízení 2015/2120 přípustné, pokud je nezbytné a na nezbytnou dobu zavedeno za jedním z účelů vypočtených čl. 3 odst. 3 pododstavec třetí tohoto nařízení.

K výkladu požadavků čl. 3 odst. 3 nařízení 2015/2120 se Soudní dvůr již vyjádřil v rozsudku ze dne 15. 9. 2020, Telenor Magyarország, C-807/18. Podle tohoto rozhodnutí plyne z uvedeného ustanovení poskytovatelům služeb přístupu k internetu povinnost nakládat s provozem stejně, bez diskriminace, omezení nebo narušování, kterou v žádném případě nelze porušovat prostřednictvím obchodních praktik těchto poskytovatelů nebo dohod uzavíraných s koncovými uživateli. Poskytovatelé pak sice mají možnost přijímat výše uvedená řídicí opatření, ta je nicméně

ně podmíněna mimo jiné tím, že taková opatření budou založena na „objektivně odlišných požadavcích určitých kategorií provozu na technickou kvalitu služeb“, a ne na „obchodních cílech“. Opatřením založeným na obchodních cílech pak bude opatření směřující vůči koncovému uživateli, především pokud vede k tomu, že s obsahem, aplikacemi nebo službami, které nabízí jejich jednotliví poskytovatelé, není nakládáno stejně a bez diskriminace.

Posuzované nulové tarify pak Soudní dvůr považoval za diskriminační, respektive narušující, neboť v rámci internetového provozu na základě obchodních cílů rozlišují nakládání s určitým datovým provozem prostřednictvím toho, že do základního paušálního tarifu nezapočítávají datový provoz aplikací partnerských podniků. Nesplňují tak obecnou povinnost rovného nakládání s provozem bez diskriminace nebo narušování plynoucí z čl. 3 odst. 3 nařízení 2015/2120.

Na uvedeném závěru pak podle Soudního dvora nemůže nic změnit ani případná možnost pokračovat volně v přístupu k obsahu poskytovanému partnery poskytovatele internetového připojení po vyčerpání základního paušálního tarifu ani to, že dotčená tarifní varianta potenciálně spadá pod pojem dohody ve smyslu čl. 3 odst. 2 nařízení 2015/2120 nebo že jejím cílem je uspokojit skutečnou poptávku zákazníka nebo dodavatele obsahu. Z hlediska rozporu s požadavky čl. 3 nařízení 2015/2120 pak nehraje roli ani omezení tarifní varianty na užívání služeb ze zahraničí.

Soudní dvůr proto uzavřel, že omezení používání roamingu v případě nulových tarifů je neslučitelné s povinnostmi vyplývajícími z čl. 3 odstavce 3 nařízení 2015/2120.

Jan Strya

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 ze dne 13. června 2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii, ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2120 ze dne 25. listopadu 2015.

[2] Prováděcí nařízení Komise (EU) 2016/2286 ze dne 15. prosince 2016, kterým se stanoví podrobná pravidla týkající se uplatňování politiky přiměřeného využívání a metodologie posuzování udržitelnosti zrušení maloobchodních příplatků za roaming a týkající se žádosti, kterou má podat poskytovatel roamingu pro účely tohoto posouzení.

[3] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2120 ze dne 25. listopadu 2015, kterým se stanoví opatření týkající se přístupu k otevřenému internetu a mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací a nařízení (EU) č. 531/2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii.

[4] Tyto nulové tarify jsou v Německu a v současnosti i v České republice nabízeny pod označením „Vodafone Pass“.

[5] Spolková agentura pro elektroenergetické sítě, plyn, telekomunikace, poštu a železnice.

[6] V české verzi nařízení zní druhá věta druhého pododstavce článku 3 odst. 3 takto: „Aby mohla být tato opatření považována za přiměřená, musí být transparentní, nediskriminační a přiměřená, ...“. Anglická verze nařízení užívá v souvislosti s řídicími opatřeními termín „reasonable“, který má vzhledem k následnému použití kritéria „přiměřenosti“ („proportionate“) spíše význam *rozumný* či *odůvodněný*. Česká verze nařízení používá jako ekvivalent „reasonable“ termín „přiměřený“, což poté vede k poněkud absurdnímu závěru, že kritériem posuzování přiměřenosti opatření je kromě transparentnosti a nediskriminační povahy sama přiměřenost.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 9. 2021 ve věci C-107/19, X. R. proti Dopravnímu podniku hl. m. Prahy

Dobu přestávky v práci, v rámci níž musí být pracovník téměř okamžitě připraven plnit pracovní úkoly, je třeba kvalifikovat jako pracovní dobu pro účely směrnice 2003/88

Úplné znění

Soudní dvůr Evropské unie se věnoval zejména otázce výkladu článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby (dále jen „směrnice 2003/88“), konkrétně tomu, zda je třeba pova-

žovat přestávky v práci, v rámci jejichž čerpání však pracovník musí být také téměř okamžitě připraven přestávku přerušit a začít plnit pracovní úkoly, za pracovní dobu ve smyslu čl. 2 bodu 1 směrnice 2003/88. Rozhodl, že za daných okolností, zejména kvůli značně omezené dispozici pracovníka s volným časem po dobu přestávky v práci, je nutno kvalifikovat tuto dobu pracovní pobotovosti jako

pracovní dobu, pročez uvedenou otázku odpověděl kladně. Rovněž se vyjádřil k tomu, zda zásada přednosti unijního práva brání vázanosti nižšího soudu právním názorem vyššího soudu, je-li tento názor v rozporu s unijním právem.

Spor v původním řízení se týkal nároku X. R. na doplacení mzdy náležející mu za dobu přestávek, v nichž držel pracovní pohotovost. X. R. vykonával od listopadu 2005 do prosince 2008 u Dopravního podniku města Prahy (dále jen „DPP“) povolání hasiče. X. R. vykonával práci ve směnném režimu, přičemž jeho denní pracovní doba zahrnovala dvě třicetiminutové přestávky na jídlo a oddech, v rámci jejichž čerpání však musel být do dvou minut připraven k výjezdu k zásahu. Doba čerpání přestávek byla však X. R. do pracovní doby započítána jen tehdy, pokud v jejím průběhu k výjezdu došlo. Pokud během přestávky k výjezdu nedošlo, za dobu přestávky mzda vyplácena nebyla.

Tento způsob výpočtu mzdy X. R. napadl u Obvodního soudu pro Prahu 9 a domáhal se doplacení mzdy, čemuž obvodní soud v září 2016 vyhověl. Toto rozhodnutí posléze v březnu 2017 potvrdil i odvolací soud, avšak Nejvyšší soud v červnu 2018 oba rozsudky nižších soudů zrušil a vrátil věc obvodnímu soudu k dalšímu řízení. Za daných okolností podle něj přestávky v práci nemohly tvořit součást pracovní doby, neboť k případným výjezdům docházelo pouze nahodile a nepředvídatelně, a nebylo je tak možno hodnotit jako běžnou součást plnění pracovních povinností.

Obvodní soud, vázán právním názorem Nejvyššího soudu, se poté rozhodl řízení přerušit a obrátit se na Soudní dvůr s otázkou výkladu čl. 2 směrnice 2003/88. Konkrétně se tázal na to, zda je třeba dobu přestávky, během které zaměstnanec musí být v případě potřeby schopen vyjet k zásahu během dvou minut, považovat za „pracovní dobu“, nebo za „dobu odpočinku“ ve smyslu čl. 2 směrnice 2003/88, a zda má na tuto kvalifikaci vliv jednak okolnost, že k takovým případům v praxi dochází nahodile a nepředvídatelně, jednak četnost takových případů. Připojil ještě otázku, zda má jako soud vázaný podle vnitrostátních procesních předpisů kasačním rozhodnutím nadřízeného soudu podle unijního práva možnost toto kasační rozhodnutí nerespektovat, pokud je s unijním právem v rozporu.

K prvnímu okruhu otázek Soudní dvůr nejprve konstatoval, že ačkoli směrnice 2003/88 upravuje pouze některé aspekty pracovní doby a nikoli odměňování zaměstnanců, vzhledem k tomu, že otázka odměny za dobu přestávek v práci závisí ve sporu v původním řízení na tom, zda takovou dobu kvalifikovat jako pracovní dobu ve smyslu směrnice 2003/88, je třeba se výkladem této směrnice zabývat.

Následně Soudní dvůr dovodil, že X. R. držel po dobu přestávek pracovní pohotovost, což je pojem, který v obecné rovině zahrnuje veškerou dobu, během níž pracovník zůstává k dispozici zaměstnavateli k zajištění výkonu práce na jeho pokyn. Vzhledem k tomu, že pojmy *pracovní doba* a *dobu odpočinku* coby autonomní pojmy ve smys-

lu směrnice 2003/88 jsou navzájem exkluzivní, pracovní pohotovost musí spadat pouze pod jeden z nich.

Soudní dvůr pak již v minulosti judikoval, že určujícím faktorem pro kvalifikaci pracovní pohotovosti držené na pracovišti mimo bydliště pracovníka jako pracovní doby je skutečnost, že pracovník je nucen být fyzicky přítomen v místě určeném zaměstnavatelem a být tam připraven k okamžitému poskytování svých služeb v případě potřeby. [1] Důvodem bylo především to, že pracovník je v takovém případě povinen zůstat na pracovišti, tedy je vzdálen od svého rodinného a sociálního prostředí, a má jen velmi malý prostor pro nakládání s volným časem. Avšak i v případě, že pracovník není povinen se zdržovat na pracovišti (pracovní pohotovost na zavolání), může být doba přestávky kvalifikována jako pracovní doba, a to tehdy, pokud se s ohledem na omezení uložená pracovníkovi mající objektivně velmi významný dopad na jeho možnost věnovat se svým osobním a společenským zájmům odlišuje od doby, během níž musí být pracovník pouze v dosahu. [2]

Především pak obecně doba pracovní pohotovosti, během níž je pracovník povinen k návratu do práce v rámci několika minut, musí být zásadně považována v plném svém rozsahu za pracovní dobu ve smyslu směrnice 2003/88, neboť je v tomto případě pracovník v praxi značně odrazován od plánování jakékoli – byť krátké – odpočinkové aktivity. [3] Při hodnocení doby pro návrat k pracovním povinnostem však musí být podle Soudního dvora zohledněny jak ostatní omezení uložená po dobu přestávky pracovníkovi, tak na druhé straně jemu po tuto dobu příznané možnosti. [4] Je tak primárně na vnitrostátním soudu, aby posoudil dopad těchto omezení na možnosti pracovníka nakládat po dobu přestávky se svým volným časem. Při tom ovšem nesmí přihlížet k omezením plynoucím již z omezené doby přestávky pracovníka (v původním řízení 30 minut).

Okolnost, že v praxi dochází k přerušení přestávky a realizaci pracovní pohotovosti jen zřídka, pak podle Soudního dvora nemůže odůvodnit kvalifikaci doby pracovní pohotovosti jako doby odpočinku ve smyslu směrnice 2003/88. [5] Soudní dvůr k tomu dodal, že již samotná nepředvídatelnost možných přerušení přestávky a z ní plynoucí nejistota může pracovníka stavět do stavu trvalé ostražitosti, a tím ho omezovat z hlediska jeho nakládání s volným časem.

Konečně Soudní dvůr připomněl, že nutnost kvalifikace přestávek v práci za okolností obdobných sporu v původním řízení jako pracovní doby ve smyslu směrnice 2003/88 nebrání diferenciaci dob, kdy je v rámci pracovní pohotovosti práce skutečně vykonávána, a kdy nikoli, pro účely úpravy odměňování.

Pokud se pak týče druhé otázky předkládajícího soudu, a sice zda zásada přednosti unijního práva brání vázanosti nižšího soudu právním názorem nadřízeného soudu, pokud je tento právní názor neslučitelný s unijním právem, Soudní dvůr nejprve připomněl, že zásada přednosti vyža-

duje, aby vnitrostátní soudy zajistily plný účinek unijních pravidel buď eurokonformním výkladem vnitrostátních předpisů, nebo – není-li takový výklad možný – v mezích pravomocí přiznaných jim vnitrostátním právem upuštěním od aplikace jakéhokoli odporujícího ustanovení vnitrostátních předpisů, aniž by musely například vyčkat na zrušení takového ustanovení v rámci ústavního přezkumu nebo legislativní úpravou. [6]

Vnitrostátní soud je poté v souladu s čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“) vázán výkladem Soudního dvora, pokud se na něj s výkladovou předběžnou otázkou obrátil, což zahrnuje i povinnost případně odmítnout právní názor soudu vyššího stupně, pokud soud vázaný výkladem Soudního dvora shledá rozpor tohoto výkladu s názorem soudu vyššího stupně. [7] Soudní dvůr proto uzavřel, že v posuzované věci je předkládají-

cí soud povinen zajistit plný účinek článku 267 SFEU tím, že případně neaplikuje vnitrostátní procesní normy zavazující ho právním názorem nadřízeného soudu vysloveným v kasačním rozhodnutí.

Jan Strya

[1] Viz rozsudek ze dne 9. března 2021, Radiotelevizija Slovenija, C-344/19, bod 33 a tam citovanou judikaturu.

[2] Tamtéž, bod 36 a tam citovaná judikatura.

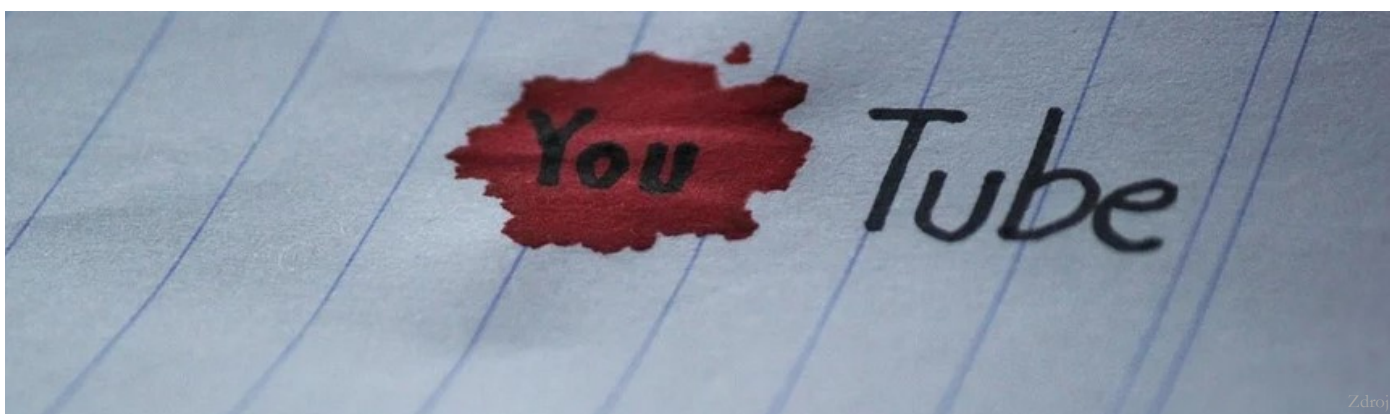
[3] Tamtéž, bod 48.

[4] Tamtéž, bod 49.

[5] Tamtéž, bod 54.

[6] Viz rozsudek ze dne 24. června 2019, Poplawski, C-573/17, bod 58 a tam citovanou judikaturu.

[7] Viz rozsudek ze dne 5. října 2010, Elčinov, C-173/09, bod 30.

Rozsudek ze dne 22. 6. 2021 ve spojených věcech C-682/18, Youtube, a C-683/18, Cyando

Problematika odpovědnosti provozovatelů platform pro sdílení videí či pro ukládání a sdílení souborů v případech, kdy na těchto platformách jejich uživatelé nelegálně zveřejňují díla chráněná autorským právem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora Evropské unie se zabýval předběžnými otázkami týkajícími se problematiky odpovědnosti provozovatelů platform pro sdílení videí či pro ukládání a sdílení souborů v případech, kdy na těchto platformách jejich uživatelé nelegálně zveřejňují díla chráněná autorským právem. Mimo jiné dospěl ke závěru, že provozovatelé těchto platform sami neprovádí sdělování obsahu chráněného autorským právem veřejnosti nelegálně zveřejněného uživateli těchto platform za předpokladu, že ke zpřístupnění takového obsahu veřejnosti nepřispějí víc než pouhým zpřístupněním dané platformy. Dále dovedl, že provozovatel platformy se může zprostit odpovědnosti ve smyslu čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice o elektronickém obchodu [1] za podmínky, že nebraje aktivní roli, díky níž by si byl vědom obsahu, který byl na jeho platformu nahrán, nebo jej kontroloval. Konečně dospěl ke závěru, že čl. 8 odst. 3 směrnice o autorském právu [2] za splnění konkrétních podmínek nebrání tomu, aby na základě vnitrostátního práva nositel autorského práva mohl dosáhnout uložení soudního příkazu vůči zprostředkovateli, jehož služby využívala třetí osoba k porušení jeho práva, aniž si jej byl tento zprostředkovatel vědom.

Německý Spolkový soudní dvůr se obrátil na Soudní dvůr s žádostmi o posouzení několika předběžných otázek týka-

jících se odpovědnosti provozovatelů online platform pro sdílení videí či pro ukládání a sdílení souborů v případech, kdy na těchto platformách jejich uživatelé nelegálně zveřejní díla chráněná autorským právem. Tyto žádosti byly podány v souvislosti se spory probíhajícími před německými soudy. První z těchto sporů (ve věci C-682/18) je mezi hudebním producentem Frankem Petersonem a společností Youtube (zastoupenou společností Google) provozující internetovou platformu pro sdílení videí. Peterson tvrdí, že na platformě společnosti Youtube bylo v roce 2008 jedním z uživatelů zveřejněno několik nahrávek, ke kterým je údajně držitelem práv, přičemž ke zveřejnění došlo bez jeho souhlasu. V druhém případě (ve věci C-683/18) jde o spor mezi společností Cyando provozující platformu pro ukládání a sdílení souborů „Uploaded“ a mezinárodním specializovaným vydavatelstvím, společností Elsevier, a to z důvodu, že v roce 2013 byla na platformě společnosti Cyando uživateli zveřejněna díla, ve vztahu k nimž je společnost Elsevier držitelem výhradních práv, přičemž ke zveřejnění neudělila svolení.

První otázkou, kterou se ve vztahu k oběma případům Soudní dvůr zabýval, je, zda je nutno čl. 3 odst. 1 směrnice o autorském právu interpretovat tak, že provozovatel platformy pro sdílení videí či platformy pro ukládání a sdílení

souborů (dále souhrnně jako „provozovatel platformy“), na které mohou uživatelé protiprávně zpřístupnit veřejnosti chráněný obsah, sám za podmínek, jako jsou podmínky, o které jde v původních řízeních, uskutečňuje sdělování těchto obsahů veřejnosti ve smyslu tohoto ustanovení.

Nejprve Soudní dvůr připomněl svou judikaturu týkající se výkladu ustanovení unijního práva a uvedl hlavní cíle, které tato úprava sleduje. Mimo jiné se věnoval pojmu sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice o autorském právu a konstatoval, že tento musí být vykládán široce. Pojem sdělování veřejnosti zahrnuje dva kumulativní prvky, a sice sdělování díla a sdělování tohoto díla veřejnosti, přičemž je nutno tyto prvky posuzovat individuálně. Taktéž je třeba zohlednit několik dalších doplňujících kritérií, která se však v různých konkrétních situacích mohou vyskytovat s různou intenzitou, tudíž musí být posuzována jak samostatně, tak i ve vzájemném kontextu.

Z těchto kritérií Soudní dvůr vyzdvihuje nepostradatelnou roli provozovatele platformy a úmyslnost jeho zásahu. Jednání provozovatele platformy totiž představuje sdělování, pokud tento, při plném vědomí následků svého jednání, zprostředkuje uživatelům přístup k chráněnému dílu, a to obzvláště za situace, kdy bez tohoto zprostředkování by tito uživatelé v zásadě nemohli šířené dílo užívat.

Ve vztahu k projednávaným věcem upozorňuje Soudní dvůr na skutečnost, že protiprávní obsah nebyl na předmetné platformy nahrán jejími provozovateli, ale uživateli, kteří jednají autonomně a na vlastní odpovědnost. Jsou to také sami uživatelé platformy, kteří určují, zda obsah, který nahráli, bude prostřednictvím dané platformy přístupný dalším uživatelům, či nikoli. I když by bez existence provozovatelů platforem bylo volné sdělení potenciálně protiprávních obsahů na internetu nemožné nebo přinejmenším podstatně ztížené, kritérium nepostradatelnosti existence provozovatele platformy nelze hodnotit izolovaně.

Co se týče kritéria úmyslnosti, Soudní dvůr uvádí, že ke kvalifikaci zásahu provozovatele platformy jako sdělování může vést zejména skutečnost, že tak provozovatel činí při plném vědomí důsledků svého jednání s cílem poskytnout veřejnosti přístup k chráněnému dílu. Při posuzování, zda provozovatel platformy jedná za plného vědomí důsledků svého jednání, je třeba zvážit všechny faktory dané situace, které umožňují přímo či nepřímo vyvodit závěry o úmyslné či neúmyslné povaze jeho účasti na protiprávním sdělování uvedených obsahů. Mezi relevantní faktory řadíme situaci, kdy provozovatel, ačkoli si je vědom nebo by si měl být vědom, že uživatelé jeho platformy nelegálně zpřístupňují chráněný obsah veřejnosti prostřednictvím jeho platformy, nezavede vhodná technologická opatření, která lze očekávat od rozumně obezřetného provozovatele v jeho postavení za účelem důvěryhodného a efektivního zabránění porušování autorského práva na této platformě, nebo kde se provozovatel účastní výběru chráněného obsahu, který je nezákonně sdělován veřejnosti, poskytuje nástroje na své platformě specificky určené k nelegálnímu

šíření takového obsahu nebo vědomě podporuje takové sdělení. Oproti tomu pouhá skutečnost, že provozovatel platformy si je obecně vědom, že je chráněný obsah nezákonně na jeho platformě dostupný, nestačí k tomu, aby bylo možné mít za to, že jedná s cílem poskytnout k němu uživatelům přístup. Jiná situace by nastala v případě, kdy provozovatel platformy i přesto, že byl varován držitelem práv, že je chráněný obsah protiprávně sdělován veřejnosti prostřednictvím jeho platformy, neprodleně nepřijme opatření k tomu, aby k němu zamezil přístup. Úmyslnost účasti na protiprávním sdělování chráněného obsahu uživateli není nutně dána ani za situace, kdy provozovatel platformy sleduje dosažení zisku, přičemž za takové situace nelze úmysl ani předpokládat. K opačnému závěru by však bylo možno dojít v případě, kdy by provozovatel platformy přijal finanční model, který podporuje uživatele jeho platformy nelegálně sdělovat chráněný obsah veřejnosti prostřednictvím této platformy.

S ohledem na výše uvedené dospěl Soudní dvůr k závěru, že čl. 3 odst. 1 směrnice o autorském právu musí být vykládán tak, že provozovatel platformy, na které její uživatelé nelegálně zveřejňují obsah, neuskutečňuje sdělování tohoto obsahu veřejnosti, pokud nepřispěje ke zpřístupnění takového obsahu v rozporu s autorským právem i jinak, než pouhým zpřístupněním dané platformy.

Dalšími otázkami, kterými se Soudní dvůr zabýval společně, jsou, zda provozovatel platformy může na základě čl. 14 odst. 1 směrnice o elektronickém obchodu spadat do působnosti tohoto ustanovení v rozsahu, ve kterém se tato činnost týká obsahu, který na platformu nahráli uživatelé, a pokud ano, zda si provozovatel musí být vědom konkrétních protiprávních aktů uživatelů jeho platformy souvisejících s chráněným obsahem, který byl na jeho platformu nahrán, aby u něj mohlo dojít k vyloučení zproštění odpovědnosti stanovené v tomto článku.

Dle Soudního dvora je nutné zkoumat, zda je role provozovatele neutrální, tedy zda je jeho činnost pouze technická, automatická a pasivní, přičemž nemá kontrolu nebo povědomí o obsahu, který uchovává, nebo naopak, zda hraje aktivní roli. V dané věci Soudní dvůr dospěl k závěru, že pokud provozovatel platformy nehraje aktivní úlohu takové povahy, že by bylo možné konstatovat, že obsahy nahrané na svou platformu zná nebo kontroluje, spadá jeho činnost pod čl. 14 odst. 1 směrnice o elektronickém obchodu. Vyloučit zproštění odpovědnosti provozovatele platformy je možno za situace, že si je provozovatel platformy vědom konkrétních protiprávních aktů uživatelů platformy souvisejících s chráněnými obsahy, které byly na předmetnou platformu nahrány.

Poslední otázka, kterou se Soudní dvůr zabýval, se týká podmínek, za kterých může nositel práv dosáhnout uložení soudního příkazu vůči zprostředkovateli, jehož služeb využívá třetí osoba k porušení tohoto práva. Dle Soudního dvora čl. 8 odst. 3 směrnice o autorském právu nebrání tomu, aby na základě vnitrostátního práva nositel autorského práva nebo práva s ním souvisejícího mohl dosáhnout uložení soudního příkazu vůči zprostředkovateli,

jehož služby využívala třetí osoba k porušení jeho práva, aniž si jej byl tento zprostředkovatel vědom ve smyslu čl. 14 odst. 1 písm. a) směrnice o elektronickém obchodu, pouze v případě, že před zahájením soudního řízení bylo toto porušení práva uvedenému zprostředkovateli předem oznámeno a tento zprostředkovatel nezasáhl neprodleně, aby odstranil dotčený obsah nebo k němu zablokoval přístup, a aby zajistil, že k takovým porušením nedojde opětovně. Vnitrostátní soudy se při uplatňování takové podmínky však musí ujistit, že tato nevede ke zpoždění ukončení porušování práv tak, že by nositeli práv vznikla nepřiměřená újma.

Anna Skrášková

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

MONITORING LITERATURE

System evropského práva

- Niels Petersen, Konstantin Chatziathanasiou. Balancing Competences? Proportionality as an Instrument to Regulate the Exercise of Competences after the PSPP Judgment of the Bundesverfassungsgericht. *European Constitutional Law Review*. Volume 17, Issue 2.
- Enzo Cannizzaro. Inter-Member State international law in the EU legal order: Some thoughts on *Slovenia v. Croatia*. *Common Market Law Review*. Volume 58, Issue 5.
- Pekka Pohjankoski. Rule of law with leverage: Policing structural obligations in EU law with the infringement procedure, fines, and set-off. *Common Market Law Review*. Volume 58, Issue 5.
- Graham Butler. The EU's Contractual Relations and the Arbitration Clause: Disputes at the Court of Justice of the European Union. *European Law Review*. No. 3/2021.

Základní práva a ústavní soudnictví

- Rüdiger Krause. A. Court of Justice Horizontal Effect of the EU Charter of Fundamental Rights: *Bauer and Willmeroth*. *Common Market Law Review*. Volume 58, Issue 4.
- Michal Kovalčík. Role Ústavního soudu za pandemie v nouzovém stavu: aktivní hráč, nebo pasivní přihlížející? *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 29, č. 3.
- Jana Stehlíková. Omezení svobody projevu soudců a jeho morální zdůvodnění v judikatuře ESLP a NSS. *Právník* č. 8/2021.
- Jiří Mulák. The Principle of the Public of Criminal Proceedings as an Attribute of the Right to a Fair Trial. *The Lawyer Quarterly*. Volume 11, No. 3.

Evropské civilní právo

- Lisa Waddington, Mark Bell. Similar, yet different: The Work-life Balance Directive and the expanding frontiers of EU non-discrimination law. *Common Market Law Review*. Volume 58, Issue 5.
- Ole-Andreas Rognstad. Performing artists' right to remuneration – on the junction of external treaty competence, national treatment, material reciprocity and fundamental rights: RAAP. *Common Market Law Review*. Volume 58, Issue 5.
- Jarich Werbrouck and Elise Dauw. The National Courts' Obligation to Gather and Establish the Necessary Information for the Application of Consumer Law—The Endgame? *European Law Review*. No. 3/2021.
- Helena Pullmannová. Právo rozhodné ve sporech z porušení práva k obchodnímu jménu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 29, č. 3.

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

3/2021
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA